

Verslag inzake de Solvabiliteit en de Financiële Toestand 2016

Solvency & Financial Condition Report Bovemij N.V.

Samen vooruit

Inleiding

Dit rapport is opgesteld aan de hand van de richtlijnen die in de Solvency II wet- en regelgeving zijn vastgelegd. Met name zijn relevant de artikelen 51 tot 56 van de Solvency II Directive (2009/138/EG) en hoofdstuk 12 en 13 van de Gedelegeerde Verordening Solvency II (EU 2015/35).

Op basis van deze wet- en regelgeving presenteert Bovemij N.V. een openbaar rapport inzake haar solvabiliteit en financiële positie, aangeduid als “SFCR” (Solvency & Financial Condition Report). Naast dit rapport, wordt op de website van Bovemij tevens de jaarrekening 2016 opgenomen. Het rapport is opgesteld vanuit de groep

van bedrijven die gezamenlijk Bovemij N.V. vormen. Voor de vergunninghoudende entiteit N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is bijlage 1 opgenomen. Hierin zijn de specifieke toelichtingen opgenomen voor zover deze afwijken van de toelichting in de hoofdstukken A tot en met E.

Inhoudsopgave

Inleiding	2	E. Kapitaalbeleid	32
A. Activiteiten en resultaten	4	E.1. Eigen vermogen	33
A.1. Activiteiten	4	E.2. Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalsvereiste	33
A.2. Resultaat	8	E.3. Gebruik van de ondermodule aandelenrisico op basis van looptijd bij de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste	36
A.3. Beleggingsresultaat	9	E.4. Verschillen tussen de standaardformule en ieder gebruikt intern model	36
A.4. Resultaten uit overige activiteiten	9	E.5. Niet-naleving van het minimumkapitaalvereiste en niet-naleving van het solvabiliteitskapitaalvereiste	36
A.5. Overige informatie	9	E.6. Overige informatie	36
B. Governance	10	Bijlage 1. Toelichting N.V. Schadeverzekering- Maatschappij Bovemij	37
B.1. Algemeen	10	A.2. Resultaat	37
B.2. Deskundigheid en betrouwbaarheid	14	A.3. Beleggingsresultaat	39
B.3. Risicomanagement inclusief Own Risk and Solvency Assessment	14	A.4. Resultaten uit overige activiteiten	39
B.4. Interne controle	17	D. Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden	40
B.5. Internal Audit Functie	18	D.1. Activa	41
B.6. Actuariële Functie	18	E. Kapitaalbeleid	44
B.7. Uitbesteding	18	E.1. Eigen vermogen	45
B.8. Overige informatie	18	E.2. Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalsvereiste	45
C. Risicoprofiel	19		
C.1. Verzekeringstechnisch risico	19		
C.2. Marktrisico	20		
C.3. Tegenpartij default risico	21		
C.4. Liquiditeitsrisico	22		
C.5. Operationeel risico	22		
C.6. Overige materiële risico's	23		
C.7. Overige informatie	23		
D. Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden	24		
D.1. Activa	26		
D.2. Technische voorzieningen	28		
D.3. Overige schulden	30		
D.4. Alternatieve waarderingmethoden	31		
D.5. Overige materiële informatie	31		

A. Activiteiten en resultaten

A.1. Activiteiten

A.1.1. Profiel

Missie en visie

Bovemij is in 1963 opgericht door leden van haar grootaandeelhouder BOVAG om risico's af te dekken die ondernemers zelf niet konden of wilden dragen.

Tegenwoordig doen we veel meer dan dat. Dat blijkt ook wel uit de missie van Bovemij: wij helpen bedrijven in de mobiliteitsbranche succesvol te ondernemen. Dat doet zij door hen een drietal proposities aan te bieden:

- **Verzekeringen:** Bovemij biedt bedrijfsverzekeringen, verzekeringen voor ondernemers en hun medewerkers en verzekeringen voor de klanten van haar B2B-klanten. En biedt rechtshulp wanneer dat nodig is.
- **Financieringen:** Bovemij financiert de leasevloot van mobiliteitsbedrijven en biedt hen daarbij integrale administratieve ondersteuning, zodat zij zich volledig op hun onderneming kunnen richten. Samen met haar zakelijke klanten biedt Bovemij ook financieringen voor consumenten.
- **Data en internet:** in 2016 startte Bovemij met Helder: een eigen mobiliteitsplatform dat ervoor moet zorgen dat consumenten bij hun zoektocht naar mobiliteit altijd bij een BOVAG-bedrijf terecht komen. Aan het eind van het jaar 2016 is daarnaast 69% van de aandelen in RDC Group (Rai Data Centrum) van BOVAG overgenomen zodat het netwerk nu ook op het gebied van data-intelligentie en -diensten kan worden ondersteund.

Deze drie proposities ondersteunen de te realiseren visie van Bovemij: het netwerk van mobiliteitsbedrijven en hun klanten digitaal verbinden met Bovemij. Daardoor worden de krachten van de individuele bedrijven gebundeld, wat schaalgrootheid en dus concurrentievoordeel oplevert en de mobiliteitsbranche gezamenlijk sterk houdt. De activiteiten van Bovemij vinden nagenoeg geheel plaats in Nederland.

Kernwaarden

Persoonlijke aanpak

Bovemij voelt zich verbonden met de branche en met haar klanten. Zij zijn bij haar een naam en geen nummer. Doordat Bovemij haar klanten kent, kan zij ook echt met hen meedenken. Alle medewerkers zijn betrokken en tonen oprecht interesse. Daardoor wordt ingespeeld op de specifieke problemen die bij hen spelen.

Dichtbij

Doordat Bovemij onderdeel van de branche is, kan zij met haar klanten meebewegen. Bovemij kent hun wereld én de uitdagingen waar zij voor staan. Bovemij staat naast hen: schouder aan schouder. Zij stelt zich laagdrempelig op en biedt haar hulp aan om samen vooruit te komen.

Samen

Wij zijn een echte partner van de branche. Sterker nog: wij bestaan vóór en dóór de branche. Het is ons doel om de mobiliteitsbranche sterk te houden. En dus willen wij een echte partner van onze klanten zijn. Door samen oplossingen te bedenken die hen echt vooruit helpen. Want samen kom je tot een beter resultaat dan alleen. We zoeken de verbinding en nodigen onze partners uit om samen te werken.

Kennis van zaken

Doordat Bovemij onderdeel van de branche is, begrijpt zij haar klanten ook echt. En natuurlijk verstaat zij ook haar vak: de medewerkers zijn experts in verzekeren, financieren en data- en internetactiviteiten. Die combinatie maakt dat bedrijven in de mobiliteitsbranche bij Bovemij aan het juiste adres zijn. Zij heeft kennis van zaken, die zij in heldere bewoordingen over weet te brengen. Haar medewerkers maken ingewikkelde kwesties begrijpelijk en komen daardoor tot de kern.

Heldere oplossingen

Bovemij helpt haar klanten succesvol ondernemen. Dat doet zij door een betrouwbare partner te zijn die oplossingen biedt voor (mogelijke) belemmeringen. Zij signaleert problemen en lost die zo snel mogelijk op.

En haar medewerkers zijn alert op kansen en nieuwe situaties en handelen daar in een vroeg stadium naar.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Samen met haar branchepartners zet Bovemij in op duurzame innovaties en waarde creatie voor de mobiliteitsketen. ‘Samen vooruit’ is daarbij haar motto.
Dat doet zij door:

- meerwaarde te bieden aan bedrijven in de mobiliteitsbranche en hen te helpen succesvol te ondernemen;
- haar medewerkers de ruimte te bieden om zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen;
- bij al haar activiteiten rekening te houden met de maatschappij waar zij deel van uitmaakt.

Wij houden de branche sterk door het geld dat bij ons binnenkomt zoveel mogelijk binnen de branche te houden. Denk aan onze schade-uitkeringen, de vergoedingen die we onze klanten uitkeren voor het verkopen van onze consumentenproducten en het dividend voor onze aandeelhouders. Samen met onze bedrijfsmatige klanten zijn we steeds meer in staat de consument alle passende mobiliteitsoplossingen te bieden.

A.1.2. Algemene informatie

Juridische structuur

Aan het hoofd van de organisatie staat Bovemij N.V. Bovemij N.V. is statutair gevestigd in Nijmegen aan Takenhofplein 2, 6538 SZ, Nijmegen.

De verzekeringsactiviteiten hebben betrekking op schadeverzekeringen en zijn ondergebracht in de vergunninghoudende entiteit N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij, gevestigd aan Takenhofplein 2, 6538 SZ, Nijmegen.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen van Bovemij N.V. bestaat uit:

- De heer Gerlach Cerfontaine (president-commissaris)
- De heer Henk van der Kwast (lid)
- De heer Rutger Koopmans (lid)
- De heer Henk Duthler (lid)

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur van Bovemij N.V. bestaat uit:

- De heer René Leander (voorzitter, strategie, financiën, risicomanagement)
- De heer Hans Wittenberg (vicevoorzitter, corporate accounts)
- De heer Coen Post (lid, commercie)
- Mevrouw Renate Leander (lid, organisatieontwikkeling)

Sleutelfuncties

De sleutelfuncties binnen Bovemij N.V. worden bekleed door:

- De heer Pieter van der Burg (Risk Management Functie)
- De heer René Frauenfelder (Compliance Functie)
- De heer Wilbur Damen (Actuariële Functie)
- De heer Maarten Teubner (Internal Audit Functie)

De sleutelfuncties zijn benoemd door de Raad van Bestuur. Hun taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en middelen staan beschreven in een charter, dat voor elke sleutelfunctie is opgesteld.

Voor benoemingen, alsmede wijzigingen in de charters, is instemming van de Raad van Commissarissen vereist.

Toezichthouder

De Nederlandsche Bank
 Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam

Accountant

Ernst & Young Accountants
 Cross Towers, Antonio Vivaldistraat 150, 1083 HP Amsterdam

A.1.3. Organisatiestructuur

Naamgeving

In 2016 is de juridische naam veranderd van Bovemij Verzekeringsgroep N.V. in Bovemij N.V. De achterliggende reden is simpel: Bovemij doet inmiddels zo veel meer dan alleen verzekeringen. Haar grote doel: bedrijven in de mobiliteitsbranche helpen succesvol te ondernemen. Daarnaast is het afgelopen jaar de stap gezet om niet meer onder de namen van verschillende business units, maar als één Bovemij naar buiten te treden. Dat zorgt intern voor meer verbinding en extern voor meer duidelijkheid. Uiteindelijk wil Bovemij samen met haar klanten het netwerk van mobiliteitsbedrijven verstevigen.

Aandeelhouderschap

Sinds de aandelenemissie in 2010 is er sprake van twee grootaandeelhouders: BOVAG en Stichting Administratiekantoor Bovemij Verzekeringsgroep (STAK). STAK heeft als doel het verkrijgen en administreren van gewone aandelen in het kapitaal van Bovemij N.V. STAK oefent het stemrecht uit, in het op de aandelen beschikbaar gestelde dividend en keert het dividend uit aan de certificaathouders. STAK vertegenwoordigt de certificaathouders, die allemaal behoren tot het netwerk van BOVAG. Per april 2017 is 82,50% van de aandelen van Bovemij N.V. in bezit is van BOVAG; de resterende 17,50% is in bezit van de 278 certificaathouders. Sinds 2015 kan er dagelijks handel plaatsvinden via handelsplatform NPEX. De verhandelbaarheid is nog altijd wel beperkt tot de besloten groep van toegelaten Bovemij-certificaathouders. Het bestuur van de STAK is verantwoordelijk voor de toelating van nieuwe deelnemers.

A.1.4. Belangrijke gebeurtenissen gedurende de verslagperiode

Interne ontwikkelingen intern

Als onderdeel van de in 2015 vastgestelde strategische marsroute naar 2020 is een aantal grote trajecten gestart of doorgezet. In het bijzonder gaat het om:

- de ombouw van de structuur van het verzekeringsbedrijf van businessunit-structuur naar een marktgedreven organisatie gericht op de (bedrijfsmatige) totaalklant;
 - de organisatorische inrichting is in 2016 verder geoptimaliseerd;
 - in 2017 en verder wordt de bediening van de bedrijven meer en meer ondersteund vanuit het B2B-platform dat voorzien is van een integraal klantbeeld.
- de verdere uitbouw en inrichting van de Financieringsmaatschappij (BFM), waarmee BOVAG-leden worden ondersteund op het gebied van hun financieringsactiviteiten;
 - in 2016 groeiden deze activiteiten met bijna 50%;
 - voor 2017 wordt een verdere groei met 40% voorzien.
- de oprichting van het internetplatform Helder, waarmee in combinatie met BFM de dienstverlening aan deelnemende BOVAG-leden op het gebied van private leaseactiviteiten wordt ondersteund;
 - in 2016 werd Helder gelanceerd en werd daardoor het concept aan consumenten verbeterd;
 - in 2017 wordt ingezet op verdere groei en verbreding in samenwerking met BOVAG-bedrijven.

- de aankoop van RDC ter ondersteuning van alle activiteiten en het netwerk op het gebied van data-intelligentie en andere digitale oplossingen;
 - op 31-12-2016 werd 69% van RDC van BOVAG gekocht;
 - in 2017 wordt de resterende 31% overgenomen van RAI en wordt gestart met het goed op elkaar afstemmen van de activiteiten van RDC en de overige activiteiten.

Al deze activiteiten hebben als doel om de inkomsten van BOVAG-leden te vergroten. Op deze manier komt telkens een groter deel van de geldstromen die samenhangen met financiële dienstverlening bij BOVAG-leden terecht.

Gewenst gedrag en risicocultuur

Risicomangement neemt een centrale plaats in binnen de bedrijfsvoering van Bovemij. Een goed risicobeheer draagt zorg voor de continuïteit, de solvabiliteit en de professionaliteit van de organisatie. Het risicomangement is met name gericht op de beheersing van risico's en het bewust kiezen welke risico's Bovemij wel of niet wil lopen. Van directie, management en medewerkers wordt verwacht dat zij de risico's die er zijn of die kunnen optreden vanuit hun opleiding- en ervaringsdeskundigheid (her)kennen en zich bewust zijn van de kans en impact en benodigde beheersing of afwijzing van deze risico's. Tijdens (werk)overleggen wordt dit gewenste gedrag doorlopend besproken en geëvalueerd. Er worden geen risico's genomen die niet verantwoord zijn en/of het belang van de stakeholders niet dienen. Proactieve escalatie naar het Risicocomité, het Beleidscomité beleggingen of het Beleidscomité herverzekeringen behoort tot dit gewenste gedrag. Voor wat betreft verkoopdoelstellingen geldt als uitgangspunt dat de kwaliteit van de te realiseren productiegroei de kwantitatieve toename in geldelijk (premie)belang altijd moet overtreffen. Een rendabele portefeuille is het doel.

Bovemij heeft in 2016 haar kapitaalbeleid geactualiseerd. Het geactualiseerde kapitaalbeleid is gebaseerd op het aangepaste wettelijk kader van Solvency II en is afgestemd met DNB. Onderdeel van het kapitaalbeleid is het dividendbeleid. Het dividendbeleid dat is opgenomen als onderdeel van het nieuw vastgestelde kapitaalbeleid is overeenkomstig het dividendbeleid zoals dat bestond vanaf de emissie van certificaten in 2010. De onderneming streeft een uitkering van 30% van het nettoresultaat als dividend na. De interne normen voor Solvency II zijn bepalend om vast te stellen of er voldoende ruimte is voor dividend.

Bovemij hanteert daarbij de volgende grenzen:

- **Gewenste minimale Solvency Capital Ratio (SCR): 170%**
Dit wordt als een comfortabele grens beschouwd. Hierop wordt gestuurd in het premiebeleid.
- **Minimale SCR in relatie tot dividend: 150%**
Bij een SCR van minder dan 150% wordt geen dividend uitgekeerd. Bij een solvabiliteit tussen 150% en 170% is dit mogelijk maar niet waarschijnlijk.
- **Minimale solvabiliteit: 130%**
Dit wordt door Bovemij beschouwd als de minimaal noodzakelijk geachte solvabiliteit.

De Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen van Bovemij hebben doorlopend aandacht gevraagd voor de financiering en de solvabiliteit van de onderneming. In geval van tegenvallende bedrijfsresultaten en/of een stroever dan verwachte uitrol van het strategisch plan dient de financiering van Bovemij stabiel te blijven en moet er steeds sprake blijven van een gedegen financiering en een ruime solvabiliteit. Teneinde de kwetsbaarheid van de organisatie in stressscenario's te toetsen is in 2016 opnieuw de jaarlijkse ORSA (Own Risk and Solvency Assessment) uitgevoerd. De toezichthouder is over de positieve resultaten daarvan geïnformeerd.

Solvabiliteit

De solvabiliteit van Bovemij, uitgedrukt als percentage van het beschikbare eigen vermogen afgezet tegen het minimaal benodigde vermogen berekend onder Solvency II, is ultimo 2016 uitgekomen op 187% (2015: 189%). Ondanks de forse groei van de onderneming bleef de solvabiliteit gezond. Voor de berekening van de solvabiliteit volgens Solvency II wordt uitgegaan van het beschikbare standaardmodel. Met ingang van 1 januari 2016 is de nieuwe Europese wetgeving Solvency II van kracht en vervangt daarmee Solvency I. Vergelijkende cijfers zijn niet beschikbaar. De hieronder opgenomen solvabiliteitsvereisten per 31 december 2016 zijn gebaseerd op Solvency II grondslagen.

In de berekening van de solvabiliteit wordt rekening gehouden met alle voor Bovemij relevant geachte risico's:

- Bovemij is slechts beperkt blootgesteld aan prijsrisico, waarbij valutarisico's gedeeltelijk worden afgedekt.
- Bovemij voert uitsluitend schadeverzekeringen met een relatief beperkte looptijd, waardoor het liquiditeits- en kasstroomrisico beperkt is. Het beleggingsbeleid van Bovemij is hierop ingericht.
- De verzekeringstechnische en operationele risico's, zoals onderdeel van de Solvency II richtlijnen, zijn voor zover van toepassing voor Bovemij opgenomen in de berekening van de solvabiliteitsmarge.

Solvabiliteitsvereisten (in duizenden euro's)

Wettelijk vereist	€ 95.362,-	(100%)
Aanwezig	€ 177.869,-	(187%)
Intern vastgesteld minimumniveau:	€ 123.971,-	(130%)
Intern vastgestelde vereiste niveau	€ 143.043,-	(150%)
Intern vastgestelde streefniveau (appetite)	€ 162.115,-	(170%)

Het solvabiliteitscijfer per 31 december 2016 bevat de volgende significante assumpties:

1. Bij bepaling van de vereiste solvabiliteit ad € 95.362.000,- (100%) is rekening gehouden met een compenserend vermogen van fiscale verliezen (LAC DT) van 100%. Dit geschiedt door een combinatie van achterwaartse verliescompensatie, verrekening van latente belastingverplichtingen en voorwaartse verliescompensatie.
2. De als onderdeel van de solvabiliteitsberekening verplicht opgenomen voorziening voor pensioenverplichtingen bedraagt ultimo 2016 € 23.389.000,-. Deze voorziening is voornamelijk gevoelig voor wijzigingen in de contante waarde factor (2%) en de indexatieverwachting (actieven 1,4%, inactieven 1,0%).

A.2. Resultaat

A.2.1. Ontwikkeling resultaat

Totaal resultaat 2016 (in duizenden euro's)	Totaal resultaat	Verz. techn. resultaat	Resultaat beleggingen	Overige resultaten
Verdiende premie / overige baten	-	323.680	11.043	-
Schadelast / overige lasten	-	219.873	467	2.033
Bedrijfslasten	-	94.848	-	-
Resultaat voor belastingen	17.502	8.959	10.576	-2.033
Belastingen	-4.343	-	-	-
Totaal resultaat boekjaar	13.159	-	-	-

Bovemij heeft in 2016 een resultaat na belastingen gerealiseerd van € 13.159.000,-. Dit is een stijging van € 1.212.000,- ten opzichte van 2015. Deze stijging wordt vooral gerealiseerd door een verbetering van € 5.493.000,- van het verzekeringstechnisch resultaat naar € 8.959.000,- in 2016 (2015: € 3.466.000,-).

Ter vergelijking is de opbouw van het resultaat over 2015 toegevoegd:

Totaal resultaat 2015 (in duizenden euro's)	Totaal resultaat	Verz. techn. resultaat	Resultaat beleggingen	Overige resultaten
Verdiende premie / overige baten	-	295.229	12.691	165
Schadelast / overige lasten	-	205.288	819	-
Bedrijfslasten	-	86.475	-	-
Resultaat voor belastingen	15.503	3.466	11.872	165
Belastingen	-3.556	-	-	-
Totaal resultaat boekjaar	11.947	-	-	-

Voor een nadere toelichting op deze resultaten en de daarbij toegepaste waarderingsgrondslagen verwijzen we u naar de jaarrekening over 2016.

A.2.2. Resultaat uit verzekeringsactiviteiten

De resultaten uit verzekeringsactiviteiten zijn naar branches als volgt samengesteld:

Totaal resultaat 2016 (in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte	Motorrijtuigen aansprakelijkheid	Casco	Brand en andere schade	Overige branches	Totaal
Verdiende premie	87.945	77.088	122.701	16.318	19.628	323.680
Schadelast	59.601	58.128	77.517	13.579	11.048	219.873
Bedrijfslasten	20.924	19.870	41.961	6.059	6.034	94.848
Technisch resultaat	7.420	-910	3.223	-3.320	2.546	8.959

Ter vergelijking is de samenstelling van de resultaten uit verzekeringsactiviteiten over 2015 toegevoegd:

Totaal resultaat 2015 (in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte	Motorrijtuigen aansprakelijkheid	Casco	Brand en andere schade	Overige branches	Totaal
Verdiende premie	79.766	66.010	113.280	15.842	20.331	295.229
Schadelast	49.391	59.774	75.138	11.114	9.871	205.288
Bedrijfslasten	22.314	18.671	33.082	5.526	6.882	86.475
Technisch resultaat	8.061	-12.435	5.060	-798	3.578	3.466

Voor een nadere toelichting op deze resultaten en de daarbij toegepaste waarderingsgrondslagen verwijzen we u naar de jaarrekening over 2016.

A.3. Beleggingsresultaat

De resultaten uit beleggingsactiviteiten over 2016 zijn als volgt samengesteld:

Totaal resultaat 2015 (in duizenden euro's)	Dividend	Huur	Rente	Waarde- mutatie (resultaat)	Waarde- mutatie (vermogen)	Totaal
Aandelen	-	-	-	119	-	119
Beleggingsfondsen	930	-	-	17	5.984	6.931
Hypotheken en leningen	-	-	1.016	-	-	1.016
Vastgoed	-	1.506	-	-	1.588	3.094
Overige beleggingen	-	-	-	-	-117	-117
Opbrengsten	930	1.506	1.016	136	7.455	11.043
Beleggingslasten	-	-	-	-	-	467
Beleggingsresultaat	-	-	-	-	-	10.576

De beleggingsresultaten worden verwerkt in de Winst- en Verliesrekening. Bovemij maakt daarnaast geen gebruik van gesecuriteerde beleggingen.

A.4. Resultaten uit overige activiteiten

Het resultaat uit overige activiteiten van Bovemij over 2016 bedraagt € 2.033.000,- negatief (2015: € 165.000,- positief). Voor een nadere toelichting op deze resultaten verwijzen we u naar de jaarrekening over 2016.

A.5. Overige informatie

In de bovenstaande paragrafen van hoofdstuk A zijn alle belangrijke aspecten van de activiteiten en resultaten Bovemij toegelicht.

B. Governance

B.1. Algemeen

B.1.1. Corporate Governance

Corporate Governance gaat over besturen, beheersen, verantwoordelijkheid, zeggenschap en over de verantwoording en het toezicht hierop. Integriteit en transparantie spelen hierbij een belangrijke rol. Bovemij streeft er naar de verschillende rollen en belangen op een zo adequaat mogelijke manier te combineren.

De Corporate Governance Code is in 2016 opnieuw geactualiseerd door de Monitoring Commissie Corporate Governance Code. De belangrijkste wijzigingen zijn: lange termijn waardecreatie, aandacht voor cultuur, adequate risicobeheersing en verantwoord beloning. Hoewel de Nederlandse Corporate Governance Code formeel alleen van toepassing is op beursvennootschappen, past Bovemij de Code zoveel mogelijk toe, rekening houdend met de aard en omvang van de onderneming. Bovemij past daarbij het zogenoemde 'pas toe of leg uit'-beginsel toe. In het bijzonder geldt voor Bovemij dat zij haar oorsprong en verankering kent in de BOVAG-mobiliteitsbranche. Haar bestaansrecht ligt in het gegeven dat Bovemij een branchepartij is van en voor BOVAG-leden. Een zekere afhankelijkheid van de branche is daarom in het geval van Bovemij in het belang van de onderneming en haar stakeholders. Bovemij hecht veel waarde aan transparantie, zeker in die gevallen waar wordt afgeweken van de Code. Indien van toepassing worden deze afwijkingen uitdrukkelijk besproken en vindt ofwel direct bijsturing plaats ofwel expliciete rapportage met de bijbehorende toelichting.

Bovemij hecht veel waarde aan een aantoonbaar integere en beheerste bedrijfsvoering. Onderdeel hiervan zijn het voorkomen van verkeerde prikkels en verkopen van eerlijke producten omdraaien. Het afleggen van verantwoording en onafhankelijk toezicht ziet Bovemij hierbij als vanzelfsprekende elementen. Hier wordt onder meer invulling aan gegeven door passende beloning intern en extern, een goed functionerend intern beheersingssysteem en als onderneming kansen te realiseren door bewust risico's te nemen.

Leidinggevenden binnen Bovemij zijn verantwoordelijk voor het op een gestructureerde en beheerste manier uitvoeren van activiteiten. Door middel van geformaliseerde rapportagelijnen en overlegstructuren rapporteren zij over en bewaken zij de uitvoering van doorlopende en aflopende activiteiten.

Op basis van de Governance Code kunnen een aantal belangrijke principes worden onderscheiden:

1. Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze Raad van Commissarissen
2. Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze Raad van Bestuur
3. Risicomanagement
4. Internal Audit Functie
5. Beloningsbeleid
6. Naleving wet- en regelgeving

Hieronder wordt aangegeven hoe Bovemij invulling heeft gegeven aan de principes.

Samenstelling en taken Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft een omvang van vier leden. Commissarissen worden voor een periode van vier jaar benoemd door de Algemene Vergadering uit een voordracht van de Raad van Commissarissen. De betrouwbaarheid en geschiktheid van commissarissen worden getoetst door De Nederlandsche Bank.

De hoofdtaak van de Raad van Commissarissen is het houden van toezicht, meer in het bijzonder ten aanzien van het bestuur, de financiering, de strategie, het risicomanagement, de compliance en de risico's van de onderneming. Deze zaken zijn tijdens de vergaderingen uitvoerig aan de orde gekomen, mede in het licht van de ook door DNB specifiek benoemde risico's: marktrisico's, matching- en renterisico's, verzekeringstechnische risico's, kredietrisico's, omgevingsrisico's, operationele risico's, uitbestedingsrisico's, IT-risico's, integriteitsrisico's en juridische risico's.

De samenstelling van de Raad van Commissarissen en de geschiktheid van de leden is van groot belang. De invulling van vacatures vindt door middel van een formele procedure plaats, op basis van een profielschets en geschiktheidsmatrix. Nieuwe commissarissen volgen een introductieprogramma om Bovemij te leren kennen. Ondanks dat een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen wordt meegewogen bij het invullen van een vacature is dit op dit moment helaas niet het geval.

De leden van de Raad van Commissarissen hebben een eed of belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee zweren of beloven zij onder andere dat zij:

- hun functie integer en zorgvuldig uitoefenen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- zich zullen gedragen naar de wetten, reglementen en gedragscodes die op hen van toepassing zijn.

De commissarissen van Bovemij beschikken allen over voldoende ervaring en deskundigheid. Ook is er sprake van voldoende evenwicht op het gebied van besluitvorming en kritisch evaluerend vermogen. De onafhankelijkheid van de commissarissen is geborgd in het reglement van de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen evalueert daarnaast zijn eigen functioneren periodiek.

In het reglement van de Raad van Commissarissen is geborgd dat de commissarissen kennis hebben van de belangen van de maatschappelijke functie van Bovemij en van de belangen van de bij Bovemij betrokken partijen.

In afwijking van de Governance Code is geen afzonderlijke Audit- of Risicocommissie binnen de Raad van Commissarissen benoemd; deze verantwoordelijkheid wordt door de Raad als geheel gedragen.

Permanente educatie directie en commissarissen

De principes van de Code zijn een integraal onderdeel van het programma van permanente educatie voor de leden van de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. Daarmee wordt een gedegen corporate governance in al zijn facetten, de zorgplicht jegens klanten, auditing, risicomanagement, integriteit en financiële verslaggeving gewaarborgd.

De inhoud en het programma van de permanente educatie van de leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen worden jaarlijks vastgesteld. De educatie heeft betrekking op relevante ontwikkelingen binnen Bovemij, de financiële sector in het algemeen en de verzekeringssector in het bijzonder, op corporate governance in het algemeen en die van de financiële sector in het bijzonder, op de zorgplicht tegenover de klant, integriteit, risicomanagement, financiële verslaggeving, beloningsbeleid en op audit.

Werkwijze Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen vergadert tenminste vier keer per jaar in volledige samenstelling in het bijzijn van de Raad van Bestuur. Tenminste eenmaal per jaar wordt vergaderd zonder de Raad van Bestuur. Minstens een van de leden van de Raad van Commissarissen vergadert eens per jaar met de ondernemingsraad. Specifieke onderwerpen, waaronder in ieder geval de strategie, komen jaarlijks aan de orde tijdens speciaal hiervoor georganiseerde meerdaagse bijeenkomsten.

Naast deze formele vergaderingen vindt regelmatig (voor) overleg plaats tussen de voorzitter van de Raad van Commissarissen en de leden van de Raad van Bestuur. In de vergadering die in 2016 heeft plaatsgevonden zonder de aanwezigheid van de Raad van Bestuur is gesproken over het functioneren van de (leden van de) Raad van Bestuur, de remuneratie, het eigen functioneren van de Raad van Commissarissen als geheel en het functioneren van de afzonderlijke leden van de Raad van Commissarissen.

Samenstelling, deskundigheid, taken en werkwijze Raad van Bestuur

Bovemij wordt bestuurd door één statutaire directie die eindverantwoordelijk is voor de totale gang van zaken binnen Bovemij. De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de directie en de algemene gang van zaken.

De Raad van Bestuur van Bovemij bestaat uit vier leden. Collegiaal bestuur wordt door allen als zeer belangrijk gezien, wat terugkomt in het reglement van de Raad van Bestuur. De leden van de Raad van Bestuur zijn voor onbepaalde tijd benoemd door de Raad van Commissarissen. De betrouwbaarheid en geschiktheid van de leden is getoetst door De Nederlandsche Bank.

Een bestuurder moet in staat zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid van Bovemij te beoordelen en hierbij een afgewogen en zelfstandig oordeel te vormen. Bij de besluitvorming wordt stilgestaan bij een evenwichtige afweging van alle belangen van de bij Bovemij betrokken partijen. De Raad van Bestuur houdt hierbij rekening met de continuïteit van Bovemij, de maatschappelijke omgeving waarin Bovemij opereert en alle wet- en regelgeving en codes die op Bovemij van toepassing zijn.

De besluitvorming binnen de directie is collegiaal; er is geen onderlinge gezagsverhouding. De directie is als geheel verantwoordelijk voor het gevoerde beleid. De onderlinge verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen de directieleden ligt vast in het Directiereglement.

De directieleden hebben een moreel-ethische verklaring ondertekend en een belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee verklaren en/of beloven zij onder andere dat zij:

- naar eer en geweten, zorgvuldig, deskundig en integer en volgens relevante wet- en regelgeving, codes en reglementen zullen handelen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat
- zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- ervoor zullen zorgen dat de medewerkers van Bovemij hun functies integer en zorgvuldig uitoefenen.

Bovemij heeft een strategie en een daaraan gekoppeld beleid dat het klantbelang centraal stelt. Door de medewerkers te informeren over deze strategie, het beleid ten aanzien van het klantbelang uit te leggen, opleidingen aan te bieden, polisvoorwaarden te herzien, de klanten daarbij te betrekken en klanttevredenheid te meten, wordt mede geborgd dat de zorgplicht is verankerd in de bedrijfscultuur.

B.1.2. Beloningsbeleid

Beloningen kunnen zogenoemde ‘perverse’ prikkels met zich meebrengen. Mede om te voorkomen dat haar beloningsbeleid aanzet tot onzorgvuldige klantbehandeling en het nemen van onverantwoorde risico's hanteert Bovemij een gematigd beloningsbeleid. Hierin past dat zij terughoudend omgaat met variabele beloning. Op de website van Bovemij is een samenvatting van het beloningsbeleid gepubliceerd. Bovemij acht het uitgesloten dat de directieleden en medewerkers door haar beloningsbeleid worden aangezet tot het nemen

van risico's van materiële betekenis. Hiermee voldoet het beloningsbeleid aan de Governance Principes en de Regeling Beheerst Beloningsbeleid.

Bovemij heeft haar beloning voor werknemers die worden aangemerkt als Identified Staff in 2012 volledig in lijn gebracht met de Regeling Beheerst Beloningsbeleid (Wft). In 2015 is het beloningsbeleid aangepast aan de nieuwe wet Beloning Financiële Sector, met als belangrijkste kenmerk dat de variabele beloning maximaal 20% van de totale beloning mag bedragen. Als Identified Staff worden die medewerkers aangemerkt die het risicoprofiel van de onderneming materieel kunnen beïnvloeden. DNB heeft het beloningsbeleid bij Bovemij in detail getoetst en geconcludeerd dat dit beleid volledig voldoet aan de regeling en dat deze daarmee beheerst is. Bovemij houdt bij de vaststelling van de (variabele) beloning terdege rekening met het langetermijnbelang van de onderneming en het maatschappelijk draagvlak.

Het beloningsbeleid, met name de uitvoering daarvan, is uitgebreid besproken tijdens de vergaderingen van de Raad van Commissarissen. Het beloningsbeleid van de leden van de Raad van Bestuur wordt door de aandeelhouders vastgesteld. Ten aanzien van de totale beloning van de leden van de Raad van Bestuur vindt periodiek externe benchmarking plaats. Hierbij wordt gekeken naar financiële ondernemingen van soortgelijke omvang en complexiteit. Tevens wordt op gezette tijden de pensioen- en autoregeling van de Raad van Bestuur beoordeeld. Het variabele deel van de beloning wordt toegekend op basis van vooraf vastgestelde prestatiecriteria, deels op basis van korte- en deels op basis van lange termijn doelstellingen. Op voordracht van en na voorbereiding door de voorzitter van de Raad van Commissarissen is de definitieve beloning voor ieder lid van de Raad van Bestuur afzonderlijk vastgesteld. De beloning bestaat uit een vast en een variabel deel. Het variabele deel van de over 2016 toe te kennen beloning is voor 50% voorwaardelijk gemaakt, uit te keren na drie jaar voor 50% in contanten en voor 50% in certificaten van aandelen. Iedere commissaris ontvangt een passende vergoeding in relatie tot het tijdsbeslag van de werkzaamheden. Met ingang van 2016 is, in overleg met de aandeelhouders, overgegaan op een vaste beloning per jaar.

Met ingang van 2015 is de Wet Beloning Financiële Ondernemingen aangepast. Onderdeel van deze wet is de maximering van de variabele beloning tot 20% van het vaste salaris. Met ingang van 1 januari 2015 heeft Bovemij de variabele beloning van de leden van de Raad van Bestuur overeenkomstig deze wetgeving aangepast.

Dit heeft geleid tot een verlaging van de maximaal te behalen variabele beloning tot 20%, beschikbaar te stellen in vier gelijke delen van ieder 5% (voorheen maximaal 100%, in vier gelijke delen van ieder 25%). Deze verlaging is deels gecompenseerd door een verhoging van de vaste beloning met 50% per 1 januari 2015.

B.1.3. Afhankelijke partijen transacties

In 2016 heeft de volgende materiële transactie met afhankelijke partijen plaatsgevonden:

- Uitgifte van € 7.000.000,- aandelen aan BOVAG, welke is voldaan middels het inbrengen van 68,95% in RDC Group BV. Daarnaast is het preferente aandeel omgezet in gewone aandelen.

B.1.4. Consolidatie

De volgende deelnemingen zijn in de geconsolideerde cijfers van Bovemij opgenomen:

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij;

statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

- **Enra verzekeringen B.V.;**
statutair gevestigd te Grootebroek (100%)
 - **Quakel Assuradeuren B.V.;**
statutair gevestigd te Alphen aan den Rijn (50%)
- **Dealerdiensten Automotive B.V.;**
statutair gevestigd te Velsen (100%)
- **Bovemij Intermediair B.V.;**
statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

RDC Group BV;

statutair gevestigd te Amsterdam (68,95%)

- **RDC inMotiv Nederland B.V.;**
statutair gevestigd te Amsterdam (100%)
- **RDC Infobeheer B.V.;**
statutair gevestigd te Amsterdam (100%)

Bovemij Financieringsmaatschappij B.V.;

statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

- **Care4Lease B.V.;**
statutair gevestigd te Nijmegen (100%)
- **Bovemij Finance B.V.;**
statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

Bovemij Intermediair Holding B.V.;

statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

- **Combinatie Bovemij Mn Services B.V.;**
statutair gevestigd te Rijswijk (50%)
 - **Bovemij Services B.V.;**
statutair gevestigd te Nijmegen (100%)
- **Bovemij Juridische Diensten B.V.;**
statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

Premie.nl B.V.;

statutair gevestigd te Roosendaal (100%)

Bovemij Interne Diensten B.V.;

statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

IsHelder B.V.;

statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij onderlinge schulden, vorderingen en transacties zijn geëlimineerd, evenals de binnen de groep gerealiseerde resultaten. Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om deze in overeenstemming te brengen met de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep. Alle in de consolidatiekring betrokken deelnemingen zijn onderdeel van de fiscale eenheid voor vennootschapsbelasting, met uitzondering van Combinatie Bovemij Mn Services B.V., Bovemij Services B.V. en Quakel Assuradeuren B.V. Alle transacties met verbonden partijen hebben plaatsgevonden onder normale marktvoorwaarden. De deelneming in Zonneparken Nederland (50%) is niet in de consolidatie betrokken en is vanwege de aard en omvang van de activiteiten als belegging verantwoord.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Voor zover niet anders vermeld, zijn activa en passiva opgenomen voor de verkrijgingsprijs. De noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van onvolwaardigheid op de betreffende activa worden in mindering gebracht. In vreemde valuta luidende bedragen worden omgerekend tegen de koersen per balansdatum. Dit heeft uitsluitend betrekking op beleggingen. De valutaverschillen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

B.2. Deskundigheid en betrouwbaarheid

Voor alle beleidsbepalers, interne toezichthouders en ook de sleutelfunctionarissen geldt dat de integriteit boven alle twijfel moet zijn en dat deze beschikken over aantoonbare deskundigheid passend bij de functie. Zowel dagelijks beleidsbepalers als leden van het intern toezichthoudende orgaan van financiële ondernemingen dienen geschikt te zijn voor de uitoefening van hun functie.

Bovemij beheerst het integriteitsrisico door een stelsel van organisatorische maatregelen en criteria die betrekking hebben op de dienstverlening, de acceptatie van nieuwe verzekeringsovereenkomsten, de beleggingen en de selectie van nieuwe medewerkers.

De centrale afdeling HRM is betrokken bij compliance, bijvoorbeeld daar waar het gaat om navolging van de Regeling Beheerst Beloningsbeleid, maar ook op het gebied van de opleidingsvereisten die vanuit wet- en regelgeving aan onze medewerkers worden gesteld.

B.3. Risicomanagement inclusief Own Risk and Solvency Assessment

B.3.1. Algemeen

Bovemij wordt geconfronteerd met onzekere gebeurtenissen met negatieve gevolgen die het realiseren van haar doelstellingen in de weg kunnen staan. Deze risico's kunnen vanuit de organisatie zelf komen of van buitenaf. Om deze risico's te beheersen zijn, als integraal onderdeel van de bedrijfsvoering, specifieke maatregelen getroffen en procedures ingevoerd. Hierbij wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van (geautomatiseerde) controlesystemen die:

- de belangrijkste risico's identificeren en meten;
- maatregelen ontwikkelen, uitvoeren en de risico's met inachtneming van deze maatregelen evalueren;
- aanwezige restrisico's bewust accepteren of mitigeren.

Het Risicocomité heeft hierbij een centrale rol. Binnen dit comité komen alle binnen Bovemij relevante risico's samen. Het Risicocomité beoordeelt uitgewerkte voorstellen op het gebied van nieuwe business cases, nieuwe producten en ICT- en andere trajecten met een mogelijk grote impact op de organisatie. Het Risicocomité rapporteert aan de Raad van Bestuur.

Bovemij onderkent, inherent aan het zijn van verzekeraar, de volgende belangrijke aandachtsgebieden:

- Beleggingsrisico
- Herverzekeringsrisico
- Toereikendheid van premie- en schadevoorzieningen
- Operationeel risico

Het beleggingsbeleid is goedgekeurd door de Raad van Commissarissen. Het operationeel Beleggingscomité bereidt het Beleidscomité beleggingen voor. Aan het Beleidscomité beleggingen neemt prof. dr. Koelewijn als onafhankelijke deskundige deel. Het Beleidscomité beleggingen adviseert de Raad van Bestuur in haar besluitvorming. De Raad van Bestuur deelt haar besluitvorming op relevante zaken met de Raad van Commissarissen. Gezien het grote belang is dit een vast onderdeel op de agenda van de vergaderingen van de Raad van Commissarissen.

Het herverzekeringsbeleid is goedgekeurd door de Raad van Commissarissen. Het operationele Herverzekeringscomité bereidt het Beleidscomité herverzekeringen voor, dat, indien gewenst, wordt bijgestaan door externe deskundigen. Het Beleidscomité herverzekeringen adviseert de Raad van Bestuur in haar besluitvorming. De Raad van Bestuur deelt zijn besluitvorming op relevante zaken met de Raad van Commissarissen. Het onderwerp herverzekeringen is een periodiek onderdeel op de agenda van de vergaderingen van de Raad van Commissarissen.

B.3.2. Risicostrategie en risicobereidheid

De missie en visie van de organisatie geven richting aan de risicostrategie van Bovemij. Centraal staat daarin het gewenste risicoprofiel dat geborgd moet worden in alle processen die zorgen voor het risicobeheer en het in control statement vanuit het overkoepelende Own Risk and Solvency Assessment (ORSA).

De mate van risicobereidheid blijkt onder andere uit:

- de geformuleerde interne normsolvabiliteit;
- uitwerking van de risicobeheersing in beleidsdocumenten;
- risicoanalyse en beheersing aan de hand van het FIRM-model van DNB.

Daarnaast heeft Bovemij haar interne normsolvabiliteit uitgewerkt in het kapitaalbeleid (zie ook A.1.4). Het kapitaalbeleid onderkent verschillende niveau's van gewenst kapitaal:

- **Een gewenste minimale Solvency Capital Ratio (SCR) van 170%**

Dit wordt als een comfortabele grens beschouwd. Hierop wordt gestuurd in het premiebeleid.

- **Een minimale SCR in relatie tot dividend van 150%**

Bij een SCR van minder dan 150% wordt geen dividend uitgekeerd. Bij een solvabiliteit tussen 150% en 170% is dit mogelijk maar niet waarschijnlijk.

- **Een minimale solvabiliteit van 130%**

Dit wordt door Bovemij beschouwd als de minimaal noodzakelijk geachte solvabiliteit.

B.3.3. Risicobeheersing en comités

In het kader van de verdere uitwerking van de governance bestaan de benodigde 'Three Lines of Defence' bij Bovemij uit de Business (eerste line of defence), het risicobeheer (tweede line of defence) en de Internal Audit Functie (derde line of defence):

1. Vanuit de Business begint de interne beheersing bij de Raad van Bestuur van Bovemij, dat bewustwording van een risicobeheersingcultuur, ondersteund door heldere en eenduidige communicatie vanuit de Raad van Bestuur en onderliggende directies nastreeft. Hierbij is voortdurend aandacht voor de risico-rendementsafweging in strategische keuzes, prestatiemeting en -beoordeling. Dit wordt versterkt door aan te moedigen dat risico's worden besproken bij besluitvormingen op ieder niveau in de organisatie. Een belangrijk hulpmiddel hierbij is het centraal dicteren van risicogecorrigeerde parameters voor het beoordelen van business cases, begrotingen en productlijnen. De eerste line of defence is tevens verantwoordelijk voor het uitvoeren van het ORSA-proces en voor de resultaten daarvan.

2. Het risicobeheer wordt gericht op de toetsing en signalering van alle risico's binnen de organisatie. Het zogenoemde Risicocomité heeft hierbij een centrale rol. Binnen dit comité komen alle binnen Bovemij relevante risico's samen. Het Risicocomité beoordeelt uitgewerkte voorstellen op het gebied van nieuwe business cases, nieuwe producten en ICT- en andere trajecten met een mogelijk grote impact op de (risk appetite en de SCR) van de organisatie. Het Risicocomité is samengesteld uit de Risk Management Functie (vz), de Compliance Functie, de Actuariële Functie en de Groepscontroller en rapporteert rechtstreeks aan de Raad van Bestuur. Indien risico's behoren tot de specifieke deelgebieden van beleggingen en herverzekeringen, worden deze getoetst door het Beleidscomité beleggingen en het Beleidscomité herverzekeringen. Ook deze comités zijn rechtstreeks gerelateerd aan de Raad van Bestuur.
3. De Internal Audit Functie toetst de opzet en werking van de risicobeheersingsmaatregelen die in de eerste en tweede line of defence nodig zijn voor een goede interne beheersing. Hierbij wordt een onafhankelijk oordeel gegeven over het ontwerp en de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen betreffende risico's die van invloed zijn op de ondernemingsdoelstellingen van Bovemij. De derde line of defence controleert ook het ORSA-proces.

B.3.4. Own Risk and Solvency Assessment (ORSA)

Ook in 2016 heeft Bovemij in het kader van haar risicobeheersing de jaarlijkse Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) uitgevoerd. De ORSA, tijdens de voorbereidende fase van Solvency II tevens bekend als de Eigen Risico Beoordeling (ERB), geeft inzicht in de samenhang tussen strategie, risico's en de financiële positie van Bovemij.

Bij het uitvoeren van een ORSA nemen de Raad van Commissarissen, de Raad van Bestuur, de directie en het management de verantwoordelijkheid om risico, kapitaal en rendement tot elkaar te brengen in de context van de eigen bedrijfsstrategie voor de middellange planperiode. Ook de tweede- en derdelijns functies zijn toetsend betrokken. Op basis van een aantal relevante scenario's wordt daarbij het inzicht verkregen of en in hoeverre het aanwezige kapitaal, dat gebaseerd is op de risicobereidheid, voldoet aan de risicocapaciteit. De scenario's betreffen verschillende risicogebieden: zowel financieel, verzekeringstechnisch als commercieel.

Gelet op de kwalitatieve beschrijvingen van de wijze van uitvoering van de risicoanalyses, en de kwantitatieve doorrekening van de consequenties van de mogelijkere wijs optredende stress scenario's, is Bovemij het oordeel toegedaan dat zij op basis van de in het ORSA-document geschetste beheersmaatregelen afdoende beheersing heeft over haar middellangetermijnstrategie tot en met 2020.

In alle doorgerekende scenario's, die als realistisch doch uitzonderlijk worden beschouwd, blijft de solvabiliteit van Bovemij boven de intern gestelde minimale grenzen, en slaagt Bovemij erin om binnen afzienbare tijd weer op het gewenste kapitaalsniveau te geraken. Door middel van reverse stress scenario's is vastgesteld bij welke 'schokken' Bovemij niet meer voldoende gekapitaliseerd is. Deze schokken zijn dusdanig extreem en onwaarschijnlijk dat Bovemij van oordeel is dat men dit risico beheerst. De grootste risk drivers zijn van verzekeringstechnische aard, maar deze worden door risicolimiteringstechnieken, vooral herverzekering, in voldoende mate gemitigeerd. Financiële risico's zijn voor Bovemij van beperkte invloed, onder andere vanwege het feit dat de verzekeringstechnische portefeuille een relatief beperkte duratie heeft.

De ORSA ERB is intern vastgelegd en de uitkomsten zijn gedeeld met alle relevante betrokkenen. Tevens is de ORSA verstrekt aan DNB.

B.3.5. Gewenst gedrag en gewenste risicocultuur

Risicomanagement neemt een centrale plaats in binnen de bedrijfsvoering van Bovemij. Een goed risicobeheer draagt zorg voor de continuïteit, de solvabiliteit en de professionaliteit van de organisatie. Het risicomanagement is met name gericht op de beheersing van risico's en het bewust kiezen welke risico's Bovemij wel of niet wil lopen. Van directie, management en medewerkers wordt verwacht dat zij de risico's die er zijn of die kunnen optreden vanuit hun opleiding- en ervaringsdeskundigheid (her)kennen en zich bewust zijn van de kans en impact en benodigde beheersing of afwijzing van deze risico's. Tijdens (werk)overleggen wordt dit gewenste gedrag doorlopend besproken en geëvalueerd. Er worden geen risico's genomen die niet verantwoord zijn en/of het belang van de stakeholders niet dienen. Proactieve escalatie naar het Risicocomité, het Beleidscomité beleggingen of het Beleidscomité herverzekeringen behoort tot dit gewenste gedrag. Voor wat betreft verkoopdoelstellingen geldt als uitgangspunt dat de kwaliteit van de te realiseren

productiegroei de kwantitatieve toename in geldelijk (premie)belang altijd moet overtreffen. Een rendabele portefeuille vormt het enige doel.

Bovemij heeft in 2016 haar kapitaalbeleid geactualiseerd. Het geactualiseerde kapitaalbeleid is gebaseerd op het aangepaste wettelijk kader van Solvency II en is afgestemd met DNB. Onderdeel van het kapitaalbeleid is het dividendbeleid. Het dividendbeleid dat is opgenomen als onderdeel van het nieuw vastgestelde kapitaalbeleid is overeenkomstig het dividendbeleid zoals dat bestond vanaf de emissie van certificaten in 2010. De onderneming streeft een uitkering van 30% van het nettoresultaat als dividend na.

B.3.6. Risico categorieën

De belangrijkste risico categorieën bij Bovemij

- **Strategische risico's**

Het risico dat doelstellingen niet worden gehaald of dat de organisatie niet afdoende reageert op veranderingen in het bedrijfsklimaat of veranderingen die verband houden met fusies, overnames, merk, reputatie, risicomanagement, audits, MVO, klimaat, klanten en communicatie.

- **Operationele risico's**

Verliezen die zich voordoen als gevolg van ontoereikend of niet goed functioneren van interne processen of systemen, door menselijke fouten, crimineel handelen of externe gebeurtenissen en risico's die verband houden met zaken zoals het voorkomen van fraude en criminaliteit, personeel IT/infrastructuur, bedrijfsbescherming, projecten en programma's, bedrijfsprocessen, derden (uitbesteding risico's) en distributie.

- **Compliance risico's**

Het risico dat niet voldaan wordt aan wetten, regelingen, het gestelde beleid en de gestelde procedures, zoals risico's met betrekking tot rechtszaken, compliance en fiscale aangelegenheden.

- **(Her)verzekeringstechnische risico's**

Risico's verbonden aan verplichtingen uit hoofde van verzekeringsactiviteiten, met uitzondering van componenten die onder marktrisicofactoren vallen zoals bijvoorbeeld rentevoeten, kostenratio's, afkooprisico's en operationele risicofactoren.

- **Financiële risico's**

Markt-, tegenpartij- en kredietrisico's, productrisico's of claimmanagement. Tevens risico's als renterisico, inflatierisico, beleggingsrisico e.d.

Het risicobeleid wordt jaarlijks door de Raad van Bestuur opgesteld, gebruikmakend van de kennis en kunde van de afdeling Risk, en ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen houdt conform de Governance Principes toezicht op het gevoerde risicobeleid. Dit principe is ook opgenomen in het reglement van de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen toetst periodiek of de bedrijfsactiviteiten aansluiten bij de risicobereidheid. De Raad van Bestuur verstrekt hiervoor de relevante informatie.

Cyclus voor risicomanagement

Bovemij wil de belangrijkste voorzienbare risico's tijdig identificeren, evalueren, beheersen en documenteren. Voorzienbare risico's kunnen optreden als gevolg van handelen op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Bovemij voert periodiek voor elk van deze niveaus een adequate risicoanalyse uit.

Risico en kapitaal

Bovemij wil haar financiële verplichtingen op korte en lange termijn nakomen. Een gezonde kapitaalpositie is hiervoor een randvoorwaarde. Risico's die voortvloeien uit de bedrijfsvoering van Bovemij kunnen de kapitaalpositie negatief beïnvloeden. Als onderdeel van haar ORSA toetst Bovemij of haar aanwezige kapitaal minimaal gelijk is aan de wettelijke kapitaaleis en haar interne kapitaaleis. Ook beoordeelt zij haar toekomstige kapitaalbehoefte in relatie tot haar kapitaalseisen. Bovemij hanteert een planningcyclus met een tijdschhorizon van vijf jaar. Voor deze periode wordt een schatting opgesteld van de toekomstige kapitaalbehoefte, de wettelijke en de interne kapitaaleis. Dit wordt uitgewerkt in een basisscenario, een pessimistisch scenario en een stress-scenario. Daarnaast test Bovemij haar kapitaalpositie tot het uiterste door middel van zogenoemde 'reverse stresstesten'. Hierbij worden omstandigheden met een financiële impact geïdentificeerd, waarbij het voor Bovemij moeilijk wordt om aan haar verplichtingen te blijven voldoen.

B.4. Interne controle

B.4.1. First line of defence

Bovemij hanteert een systeem van interne controle, ondergebracht in de first line of defence. In alle relevante bedrijfsprocessen zijn maatregelen aanwezig om risico's te identificeren, op consequenties te analyseren en

vervolgens te managen. Tot deze processen behoren verzekeringsacceptatie, schadebehandeling, business continuity management, contractbeheer, financiën, herverzekeringen, ICT en rapportering. Deze maatregelen hebben zowel betrekking op richtlijnen, overlegstructuren en controles door verschillende functionarissen, als op functiescheiding. Naast de first line of defence is een second line of defence ingericht:

B.4.2. Second line of defence

Compliance Functie

De Compliance Functie rapporteert jaarlijks in de vorm van een rapportage vergezeld van een persoonlijk gesprek met de voorzitter van de Raad van Commissarissen over alle relevante aspecten op gebied van governance, risk en compliance. Integriteit, cultuur en gedrag van bestuur en medewerkers komen daarin ook aan de orde. Het rapport wordt gedeeld met de Raad van Commissarissen, de Raad van Bestuur en de accountant. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Compliance Functie zijn vastgelegd in een door DNB goedgekeurd charter.

Actuariële Functie

De Actuariële Functie vormt een onderdeel van de second line of defence en draagt zorg voor adequate modellen en methodieken en het beoordelen en toetsen van de technische voorzieningen. Hij adviseert de Raad van Bestuur over de algehele gedragslijn voor het aangaan van verzekeringstechnische verplichtingen en de adequaatheid van de herverzekeringsprogramma's. Daarnaast verstrekt hij minimaal eenmaal per jaar een rapportage waarin verslag wordt gedaan van zijn werkzaamheden en de resultaten daarvan, waartoe mede behoort de onafhankelijke toetsing van de ORSA en het actuariële jaarwerk. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Actuariële Functie zijn vastgelegd in een door DNB goedgekeurd charter.

Risk Management Functie

Voor de coördinatie van de risicomanagementactiviteiten binnen Bovemij heeft de Raad van Bestuur een Risk Management Functie ingesteld. De organisatorische inbedding van deze functie is zodanig dat zij objectief en onafhankelijk haar taken kan uitvoeren. Dit betekent in ieder geval dat zij zonder invloed van andere functies haar bevindingen rechtstreeks kan rapporteren aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen.

De Risk Management Functie ondersteunt de organisatie bij het effectief uitvoeren van het risicomanagement. Dit gebeurt onder meer door te zorgen voor een gedocumenteerd risicomanagementsysteem en de periodieke evaluatie hiervan. De uitgangspunten en opzet van dit systeem zijn vastgelegd in een door DNB goedgekeurd charter.

B.5. Internal Audit Functie

Tenslotte is bij Bovemij tevens een third line of defence ingericht met de benoeming van de Internal Audit Functie. De Internal Audit Functie (IAF) maakt onderdeel uit van de governance structuur van Bovemij. De IAF heeft als doelstelling om inzicht en aanvullende zekerheid te verschaffen aan de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen over de interne beheersing van Bovemij. De IAF geeft hier invulling aan door opzet, bestaan en werking van de interne risicobeheersing objectief te toetsen en hierover te rapporteren aan de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen. De IAF stelt zich onafhankelijk op van de operationele bedrijfsactiviteiten van Bovemij en rapporteert rechtstreeks aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Tussen de IAF, de accountant, de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen vindt periodiek informatie-uitwisseling plaats. In het kader van deze informatie-uitwisseling zijn onder andere de risicoanalyse, het auditplan, de auditverslagen, de jaarlijkse IAF managementletter en de managementletter van de accountant onderwerp van overleg. De IAF neemt het initiatief om met de accountant tenminste jaarlijks in een vroegtijdige fase elkaars risicoanalyse, auditplan en bevindingen te bespreken. De risicoanalyse, het auditplan, de auditverslagen en de jaarlijkse IAF managementletter staan tevens ter beschikking van De Nederlandsche Bank. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Compliance Functie zijn vastgelegd in een door DNB goedgekeurd charter.

B.6. Actuariële Functie

Zie hiervoor onder B.4.2. Actuariële Functie

B.7. Uitbesteding

Bovemij heeft slechts in zeer beperkte mate haar operationele activiteiten uitbesteed. Waar dat speelt, zijn in een samenwerkings- of uitbestedingsovereenkomst eisen aan de uitvoerder gesteld en is beschreven aan welke contractsbepalingen de uitbesteding dient te voldoen, een en ander conform vigerende wet- en regelgeving. Dit geldt ook in het kader van het vermogensbeheer van Bovemij, waar sprake is van een beperkte en gemandateerde vorm van uitbesteding.

B.8. Overige informatie

In de bovenstaande tekst zijn alle belangrijke aspecten van het governance systeem toegelicht.

C. Risicoprofiel

C.1. Verzekeringstechnisch risico

C.1.1. Algemeen

Het verzekeringstechnisch risico betreft alle risico's die zijn verbonden aan verplichtingen uit hoofde van verzekeringsactiviteiten, behoudens componenten die onder marktrisico, tegenpartijrisico of onder operationeel risico vallen.

In het kader van de verzekeringsactiviteiten kunnen ongewenste en zelfs onaanvaardbare risico's ontstaan. Deze kunnen zowel bestaan uit catastroferisico's, voorzieningenrisico's en onnatuurlijk vervalrisico's, als uit premierisico's. Als verzekeraar heeft Bovemij zowel te maken met gebeurtenissen die plotseling optreden (vaak natuurevenementen), als met omstandigheden die tot geleidelijke erosie van de solvabiliteit leiden (vaak door externe veranderingen).

C.1.2. Submodules verzekeringstechnisch risico's

Solvency II benoemt diverse submodules van het verzekeringstechnische risico. Deze worden, indien relevant, door Bovemij in aanmerking genomen bij de vaststelling van de solvabiliteitspositie. Dit zijn de volgende submodules:

- **Premierisico (non-life en NSLT Health)**
Het risico dat de te ontvangen premie niet voldoende is om de schades en kosten te dekken.
- **Reserverisico (non-life en NSLT Health)**
Het risico dat de bestaande voorzieningen voor ontstane schades ontoereikend zijn voor de afwikkeling van deze schades.

- **Onnatuurlijk vervalrisico (lapse, voor non-life, NSLT Health en SLT Health)**

Het onnatuurlijk vervalrisico betreft het risico dat meer polissen worden opgezegd dan verwacht.

- **Kortlevenrisico (SLT Health)**

Het risico dat de gerealiseerde sterfte hoger is dan op basis van de aannames verwacht.

- **Langlevenrisico (SLT Health)**

Het risico dat de gerealiseerde sterfte lager is dan op basis van de aannames verwacht.

- **Invaliditeit- en morbiditeitsrisico (SLT Health)**

Het risico dat de gerealiseerde in- en uitstroom van de arbeidsongeschiktheidsproducten ongunstiger is dan op basis van de aannames verwacht.

- **Kostenrisico (SLT Health)**

Het risico op verliezen door veranderingen in kosten.

- **Herzieningsrisico (SLT Health)**

Het risico op verliezen door schommelingen in de toegepaste herzieningspercentages als gevolg van veranderingen in het wettelijk kader of in de gezondheidstoestand van de verzekerde.

- **Catastroferisico (non-life, NSLT Health en SLT Health)**

Het risico dat door extreme en/of uitzonderlijke gebeurtenissen schades optreden waardoor de financiële positie negatief wordt beïnvloed.

C.1.3. Schadeverzekeringen

Bovemij is uitsluitend actief op het gebied van schadeverzekeringen, waaronder met name aansprakelijkheids-, casco-, inkomens-, brand- en (hagel) stormschade.

C.1.4. Acceptatie

Bij het aangaan van dekkingsverplichtingen bestaat het risico van het accepteren van verzekeringen op basis van gebrekkige acceptatieregels of van het accepteren van verzekeringen in strijd met acceptatieregels.

Bovemij beheerst dit risico door het hanteren van duidelijke acceptatieregels en het toepassen van controlemechanismen. De acceptatieregels op het gebied van schadeverzekeringen worden doorlopend geëvalueerd en afgestemd op opgedane ervaringen vanuit risicobeheersing. De bestaande schadeportefeuille vormt hiervan het resultaat.

C.1.5. Herverzekering

Bovemij heeft een herverzekeringsbeleid ontwikkeld, rekening houdend met relevante risico's en beschikbaar kapitaal. De herverzekeringsportefeuille is ondergebracht bij drie zeer gerenommeerde herverzekeraars, alle met een AA-rating van S&P.

C.2. Marktrisico

C.2.1. Algemeen

Bovemij wordt voortdurend geconfronteerd met risico's die de financiële markten nadelig kunnen beïnvloeden. Er wordt constant beoordeeld of er alternatieve beleggingsmogelijkheden zijn die qua risico en rendement passen in het beleggingsbeleid. De beleggingsopbrengsten over 2016 bestonden uit een mix van rendement op aandelen, onroerend goed, autofinancieringen en hypotheek. De belangrijkste beheersingsmaatregel in dit kader is het blijvend aanhouden van een fors eigen vermogen.

Daarnaast blijft het beleggingsbeleid van Bovemij gericht op het streven naar een verantwoorde verhouding tussen de verschillende soorten verplichtingen enerzijds en de daar tegenoverstaande beleggingscategorieën anderzijds. Afgeleide financiële instrumenten en gestructureerde producten worden vermeden. Het beleggingsbeleid is goedgekeurd door de Raad van Commissarissen.

Het marktrisico betreft het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels)portefeuille. Blootstelling aan marktrisico wordt gemeten aan de hand van de gevolgen van schommelingen in de waarde van financiële variabelen zoals valutakoersen, aandelenprijzen, rentestanden en vastgoedwaardes.

C.2.2 Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de waarde van aandelen en onroerende zaken afneemt als gevolg van wijzigende marktomstandigheden. Bovemij beheerst dit risico door het aanbrengen van spreiding in de beleggingsportefeuilles. Daarnaast stelt de sterke vermogenspositie van Bovemij haar in staat om het optreden van fluctuaties in de waardes te accepteren.

Renterisico

Het renterisico betreft het risico dat rentefluctuaties - als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet - leiden tot ongewenste effecten op het resultaat.

Bij Bovemij vormt het renterisico een beperkt gedeelte van het totale marktrisico. Enerzijds is de duration van de verplichtingen met 3 à 4 jaar relatief beperkt. Daar tegenover staat aan de activa zijde vastrentende waarde, betreffende participatie in een Nederlands hypotheekbeleggingsfonds, met een duration van 7 à 8 jaar. Hierdoor wordt het renterisico deels gemitigeerd. Daarnaast is de lening van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij aan Bovemij Financieringsmaatschappij onderhevig aan het renterisico. Deze komt uitsluitend terug in de berekening van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Aandelenrisico

Het aandelenrisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door wijzigingen in de desbetreffende (aandelen)marktprijzen.

Bij Bovemij betreffen de aandelen voor een groot gedeelte participaties in aandelenfondsen met een portefeuille van Europese en wereldwijd beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast wordt geparticipeerd in passieve aandelenfondsen die de MSCI Europe Index en MSCI World Index volgen. Tevens wordt er voor een gedeelte belegd in niet genoteerde Nederlandse en Europese small cap fondsen. Op basis van bovenstaande karakteristieken van de aandelenportefeuille wordt het risico als beheerst gekwalificeerd.

Vastgoedrisico

Het vastgoedrisico betreft het risico dat niet voldoende aandacht wordt gegeven aan het minimaliseren van het specifieke risico door dat risico op portfolio-niveau te diversifiëren, waardoor een te hoog concentratierisico ontstaat.

Bij Bovemij bestaat de vastgoedportefeuille uit gebouwen en terreinen voor eigen gebruik en daarnaast uit woningen bestemd voor commerciële verhuur. In de recente financiële crisis zijn er flinke waardedalingen genoteerd; deze dalingen bleven evenwel nog ruim onder de voorgeschreven schok van 25% van Solvency II. Binnen Bovemij heeft de vastgoedportefeuille inmiddels een zeer positieve performance laten zien.

Spreadrisico

Het spreadrisico betreft het risico van veranderingen in het niveau van renteopslagen op de risicovrije rentetermijn structuur.

Bij Bovemij is het spreadrisico beperkt, met name doordat er geen materialiteit aan obligaties in de beleggingsmix aanwezig is. De enige materiële post in het spreadrisico betreft de lening van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij aan Bovemij Financieringsmaatschappij. Deze komt uitsluitend terug in de berekening van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

Valutarisico

Het valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen in vreemde valuta verslechtert als gevolg van wijzigingen in valutakoersen.

Bij Bovemij is sprake van een beperkte exposure aan vreemde valuta. De exposure op de USD, GBP en JPY die samenhangt met de beleggingen in aandelenfondsen wordt voor 50% afgedekt met valuta hedges. Daarmee wordt het grootste deel van het valuta risico geëlimineerd. Het valutarisico wordt bepaald door een in Solvency II voorgeschreven vaste schok toe te passen op de netto blootstelling aan vreemde valuta. Deze blootstelling betreft hoofdzakelijk reguliere valuta.

Concentratierisico

Het concentratierisico betreft het risico dat door ontoereikende diversificatie binnen de portefeuille een bepaalde ontwikkeling of gebeurtenis een bovengemiddeld effect heeft op de waarde van de portefeuille.

Bij Bovemij leidt de exposure in aandelenfondsen en vastgoed niet tot een concentratierisico, vanwege de hoge mate van spreiding binnen deze portefeuilles. De liquide middelen zijn gespreid over meerdere systeembanken.

C.3. Tegenpartij default risico

C.3.1. Algemeen

Het tegenpartijrisico betreft het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt als gevolg van surseance, faillissement of andersoortige verslechtingen in de kredietwaardigheid.

C.3.2. Tegenpartij default risico

Het tegenpartij default risico is bij Bovemij als volgt ingedeeld:

Herverzekeraarsrisico

Het herverzekeraarsrisico betreft het risico dat herverzekeraars niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.

De drie op de portefeuilles van Bovemij betrokken herverzekeraars Swiss Re, Munich Re en Hannover Re hebben alle een S&P rating van AA-minus. Signalen omtrent een eventuele downgrading zijn niet ontvangen of zichtbaar.

Financiële Instellingen-risico

Het financiële instellingen-risico betreft het risico dat financiële instellingen niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.

Bovemij werkt samen met gerenommeerde bancaire partijen. De uitstaande liquide middelen staan zo goed als volledig bij ABN AMRO, ING bank, Rabobank en SNS Bank. Periodiek wordt de CDS-spread als toetsingsinstrument van het risico op uitstaande liquide middelen geraadpleegd.

Intermediair-risico

Het intermediair-risico betreft het risico dat intermediairs niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.

Er zijn geen intermediairs met een structureel slechte betaalperformance. De marktbenadering en de bestaande distributiekanaalen van Bovemij leiden niet tot een verhoogd aanbod van dubieuze tegenpartijen.

Verzekeringnemersrisico

Het verzekeringnemersrisico betreft het risico dat verzekeringnemers niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.

Indien (grote) relaties te maken (zouden) krijgen met insolventie, dan zal de betrokken curator de lopende risico's bijna altijd moeten blijven afdekken om aan zijn zorgplicht richting crediteuren te kunnen voldoen. Hierdoor ontstaat afdoende reactietijd voor Bovemij om het premie-afdracht-traject intern af te ronden.

C.4. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico of verhandelbaarheidsrisico is het risico dat Bovemij over onvoldoende middelen beschikt om aan de directe betalingsverplichtingen te voldoen. Bovemij voert uitsluitend schadeverzekeringen met een relatief beperkte looptijd, waardoor het liquiditeits- en kasstroomrisico beperkt is. Het beleggingsbeleid van Bovemij is hierop ingericht.

C.5. Operationeel risico

C.5.1. Algemeen

Het operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen. Dit wordt bij Bovemij ondervangen door deugdelijke functiescheiding, goed beschreven administratieve organisatie en een toezicht op de naleving van de afgesproken procedures.

C.5.2. Operationeel risico

Het operationeel risico is bij Bovemij als volgt ingedeeld:

Juridische risico's

Het juridisch risico betreft het risico dat niet wordt voldaan aan voor de onderneming geldende wet- en regelgeving, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Bij Bovemij is geen sprake van materiële incidenten, administratief of strafrechtelijke boetes van- of juridische procedures met regulerende instanties of belastingautoriteiten. Zichtbaar is een bedrijfscultuur, waarin wet- en regelgeving volledig wordt gerespecteerd. Transacties met cliënten en andere partijen worden vastgelegd in formele overeenkomsten die traceerbaar zijn.

Integriteitsrisico's

Het risico dat de organisatie financiële schade leidt als gevolg van integriteitsschending door medewerkers of klanten.

Bovemij leeft interne procedures na door onder andere gebruik te maken van autorisatieregels, fraudeprotocollering en HRM-checks.

IT-risico's

Het IT-risico betreft het risico dat niet wordt beschikt over procedures en maatregelen om de integriteit, voortdurende beschikbaarheid en beveiliging van geautomatiseerde gegevens te waarborgen.

Bovemij beperkt het IT-risico door interne procedures rond business continuity, toegangsrechtenbeheer, tijdige technische upgrades, datakwaliteit en (cyber)crime beheersing.

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico betreft het risico dat niet kan worden gewaarborgd dat de uitbestede activiteiten worden uitgevoerd overeenkomstig gestelde (wettelijke) regels en er geen adequaat toezicht plaatsvindt.

Bovemij heeft slechts in zeer beperkte mate haar operationele activiteiten uitbesteed. Er wordt uitsluitend gewerkt met gerenommeerde instellingen.

Er is een zorgvuldig selectieproces betreffende externe maatschappijen. Waar dat speelt, zijn in een samenwerkings- of uitbestedingsovereenkomst eisen aan de uitvoerder gesteld en is beschreven aan welke contractsbepalingen de uitbesteding dient te voldoen, een en ander conform vigerende wet- en regelgeving. Dit geldt ook in het kader van het vermogensbeheer van Bovemij, waar sprake is van een beperkte en gemandateerde vorm van uitbesteding.

Frauderisico

Het risico van het faciliteren van of betrokkenheid hebben bij gedrags- en/of wettelijke overtredingen met het oogmerk op persoonlijk voordeel van medewerker of derde.

Bovemij beperkt dit risico door interne procedures na te leven (onder andere autorisatieregels, fraudeprotocollering, HRM-check met een screeningsbeleid bij aanname van medewerkers) en functiescheidingen aan te brengen tussen operationele activiteiten beleidsbepalende activiteiten.

C.6. Overige materiële risico's

Witwassen/terrorismefinanciering risico

Het risico dat klanten, medewerkers of contractpartners onze producten en/of diensten gebruiken om criminele gelden wit te wassen/ terrorisme te financieren of (inter) nationale sancties te omzeilen.

Bovemij is aangesloten op de UBO-check ('Uiteindelijk Belanghebbenden') waarmee een digitale koppeling met de voorgeschreven sanctielijsten is gewaarborgd. De afdeling Fraudecoördinatie is afdoende betrokken op deze processen.

Belangenverstrengeling/voorwetenschap risico

Het risico dat bestuurders, commissarissen of medewerkers zich bij het maken van keuzes laten leiden door andere (eigen) belangen dan de belangen van de onderneming of dat medewerkers ongewenst gebruik maken van kennis waarover zij uit hoofde van hun functie beschikken.

Bovemij leeft interne en externe gedragscodes na (o.a. melden van nevenfuncties, geschenkenregeling, regeling Identified Staff, autorisatieregels, directie- en RvC-reglement, beleggingsbeleid en klokkenluidersregeling).

Maatschappelijk onbetamelijk gedrag risico

Het risico dat gedrag van bestuurders, medewerkers of organisatie als maatschappelijk niet betamelijk wordt beoordeeld.

Bij de ontwikkeling van producten, het uitvoeren van transacties en/of het opzetten van constructies volgt Bovemij de geest van de wet (de bedoeling van de wetgever) en zoekt zij niet naar mazen en hiaten in de wetgeving. Er is sprake van een goede staat van dienst betreffende objectiviteit in werkzaamheden. Informatie betreffende belangrijke kwesties wordt met zorg behandeld. Bovemij hanteert het protocol 'aannemen diensten/gelden van derden'.

Schending van privacy risico

Het risico dat persoonsgegevens die aan de onderneming zijn toevertrouwd niet op een juiste en beschermde manier worden verwerkt.

Bovemij conformeert zich aan de Gedragscode Bescherming Persoonsgegevens en het protocol meldplicht Datalekken. Daarnaast geldt dat de nieuwe privacyverordening inmiddels definitief is gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. Artikel 99 van de verordening bepaalt dat deze vanaf 25 mei 2018 van toepassing is. Bovemij zal zich hier tijdig aan conformeren.

C.7. Overige informatie

In de bovenstaande tekst zijn alle belangrijke aspecten omtrent het risicoprofiel toegelicht.

D. Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden

Solvency II balans

De financiële positie van Bovemij op Solvency II grondslagen is samengevat als volgt:

Activa (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Overlopende acquisitiekosten	31.808	-31.808	-	-
Beleggingen				
Beleggingsfondsen	101.520	-	-	101.520
Derivaten	8.634	-	-	8.634
Leningen en hypotheken	110.617	-	-	110.617
Vastgoed en materiële vaste activa	71.089	-	-	71.089
Aandelen	-	-	-	-
Overige beleggingen	2.250	-	-	2.250
Totaal beleggingen	294.110	-	-	294.110
Vorderingen				
Directe verzekering	27.262	-	-	27.262
Herverzekeraars	4.149	-	-	4.149
Aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen	55.432	-	6.876	62.308
Overige vorderingen	41.356	-	-	41.356
Totaal vorderingen	128.199	-	6.876	135.075
Overige activa				
Immateriële activa	2.310	-	-	2.310
Liquide middelen	219.385	-	-	219.385
Latente belastingvordering	-	-	14.008	14.008
Totaal overige activa	221.695	-	14.008	235.703
Totaal activa	675.812	-31.808	20.884	664.888

Passiva (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Technische voorzieningen	404.440	-31.808	-48.931	323.701
Belastinglatentie	10.011	-	22.112	32.123
Pensioenverplichting	-	-	23.389	23.389
Overige passiva				
Schulden aan kredietinstellingen	49.410	-	-	49.410
Financiële verplichtingen anders dan aan kredietinstellingen	21.127	-	-	21.127
Overige vorderingen	31.859	-	-	31.859
Totaal overige passiva	102.396	-	-	102.396
Totaal passiva	516.847	-31.808	-3.430	481.609
Activa boven passiva	158.965	-	24.314	183.279

Going concern

Zoals vastgelegd in artikel 7 van de Gedelegeerde handelingen waardeert de verzekeraar haar activa en passiva op basis van de aanname dat de onderneming haar bedrijf blijvend zal uitoefenen ("going-concern"-principe).

Marktwardewaardering

De uitgangspunten voor de waardering van activa en passiva is vastgelegd in artikel 75 van de Solvency II Richtlijn (zoals hiervoor opgenomen) en deze zijn nader uitgewerkt in Hoofdstuk 2 van de gedelegeerde verordening (EU) 2015/35 van de Commissie van 10 oktober 2014 (artikel 7 tot en met 16).

Belangrijke algemene beginselen zijn vastgelegd in artikel 10 van deze regelgeving en betreffen:

- als uitgangspunt geldt dat activa en passiva worden gewaardeerd op basis van de "EU adopted" IFRS grondslagen (EU verordening 1606/2002);
- de IFRS standaarden gelden uitsluitend als waarderingsgrondslag indien en voor zover deze consistent zijn met de Solvency II bepalingen (artikel 75 SII richtlijn en afgeleide bepalingen);

- de verzekeraar mag, onder voorwaarden, ook de waarderingsgrondslagen van de jaarrekening hanteren, mits deze voldoen aan het volgende:
 - de methode moet consistent zijn met artikel 75 SII Richtlijn;
 - toepassing van de methode proportioneel is;
 - toepassing van IFRS zou leiden tot disproportionele kosten;
 - individuele activa en passiva worden afzonderlijk gewaardeerd.

Waarderingshiërarchie

De bepaling van de marktwaarde van individuele activa en passiva vindt overeenkomstig de volgende hiërarchie plaats:

- Waardering tegen genoteerde marktprijzen op actieve markten.
- Waardering tegen genoteerde marktprijzen op actieve markten van soortgelijke activa en passiva, aangepast voor eventuele verschillen (zoals de toestand of locatie, de mate waarin inputs vergelijkbaar zijn en het volumenniveau).

- Alternatieve waarderingmethoden, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van relevante marktdata zoals op niet-actieve markten genoteerde prijzen, andere inputs zoals rentevoeten, rentecurves, impliciete volatiliteiten en credit spreads of andere door op waarneembare marktgegevens gebaseerde inputs.

Bij het hanteren van alternatieve waarderingmethoden maken verzekeraars gebruik van de volgende benaderingen:

- De marktbenadering
- De inkomstenbenadering
- De kosten- of actuele vervangingswaarde benadering

Uitgesloten waarderingmethoden

In artikel 16 van de gedelegeerde verordening worden een aantal voor de jaarrekening toegestane waarderingmethoden uitgesloten:

- Waardering tegen kostprijs of geamortiseerde kostprijs.
- Waardering tegen laagste boekwaarde of reële waarde minus verkoopkosten.
- Waardering op basis van kosten minus afschrijvingen en bijzondere waardevermindering.
- Uitsluitingen voor de waardering van geleasde activa en leaseverplichtingen.
- Waardering tegen opbrengstwaarde voorraden of kostprijs.
- Waardering niet-monetaire subsidies tegen nominale waarde.
- Waardering van biologische activa, rekening houden met geschatte verkoopkosten.

D.1. Activa

D.1.1. Overlopende acquisitiekosten

Overlopende acquisitiekosten (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Overlopende acquisitiekosten	31.808	-31.808	-	-
Totaal Overlopende acquisitiekosten	31.808	-31.808	-	-

In de jaarrekening worden aan de looptijd van de verzekering toegerekende acquisitiekosten (provisies) gepresenteerd als afslag op de technische voorziening. Op de Solvency II balans naar statutaire (BW2) grondslagen worden deze separaat opgenomen op de activa zijde van de balans. Naar Solvency II grondslagen worden de overlopende acquisitiekosten in mindering gebracht op de technische voorzieningen.

D.1.2. Beleggingen

Beleggingen (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Beleggingsfondsen	102.720	-	-	101.520
Derivaten	8.634	-	-	8.634
Leningen en hypotheke	109.417	-	-	110.617
Vastgoed en materiële vaste activa	71.089	-	-	71.089
Aandelen	-	-	-	-
Overige beleggingen	2.250	-	-	2.250
Totaal beleggingen	294.110	-	-	294.110

Beleggingen worden in de jaarrekening gewaardeerd tegen actuele waarde. Deze waarderingmethode is in overeenstemming met de Solvency II grondslagen.

D.1.3. Vorderingen

Vorderingen (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Directe verzekering	27.262	-	-	27.262
Herverzekeraars	4.149	-	-	4.149
Aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen	55.432	-	6.876	62.308
Overige vorderingen	41.356	-	-	41.356
Totaal vorderingen	128.199	-	6.876	135.075

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Het aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen is naar Solvency II grondslagen geherwaardeerd naar de verwachte toekomstige kasstromen uit herverzekeringsovereenkomsten.

D.1.4. Overige activa

Overige activa (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Immateriële activa	2.310	-	-	2.310
Liquide middelen	219.385	-	-	219.385
Latente belastingvordering	-	-	14.008	14.008
Totaal overige activa	221.695	-	14.008	235.703

De onder immateriële vaste activa opgenomen kosten van onderzoek en ontwikkeling worden naar BW2 gewaardeerd op het bedrag van bestede kosten, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De jaarlijkse afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur vanaf de datum van ingebruikname en worden berekend op basis van een vast percentage van de bestede kosten. De afschrijvingsduur is in de toelichting op de balans nader gespecificeerd. De Solvency II waardering is identiek aan de BW2 waardering.

Liquide middelen worden naar BW2 grondslagen gewaardeerd op nominale waarde. De Solvency II waardering is identiek aan de BW2 waardering.

De latente belastingvordering naar Solvency II grondslagen ontstaat door het belastingeffect over de herwaarderingen die een negatief effect hebben op het vermogen.

D.2. Technische voorzieningen

D.2.1. Technische voorzieningen in de jaarrekening

De technische voorzieningen in de jaarrekening bestaan uit de voorzieningen voor niet-verdiende premies en de voorzieningen voor te betalen schaden. Daarnaast bevatten de technische voorzieningen de overlopende acquisitiekosten, die eveneens op de activazijde zijn geactiveerd (zie ook D.1.1)

De voorzieningen voor niet-verdiende premies betreffen onverdiende bruto premies ultimo boekjaar. In de jaarrekening wordt dit gesaldeerd met de overlopende acquisitiekosten gepresenteerd.

De voorzieningen voor te betalen schaden betreffen het geschatte deel van de gemelde, maar nog niet afgewikkelde schaden. Tevens zijn voorzieningen voor schaden opgenomen die per balansdatum wel zijn voorgevallen, maar nog niet bij de verzekeraar zijn gemeld alsmede voor mogelijke mutaties in wel gemelde maar nog niet afgewikkelde schaden.

D.2.2. Technische voorzieningen op Solvency II grondslagen

Op Solvency II grondslagen worden de technische voorzieningen gewaardeerd naar de verdisconteerde waarde van de best-estimate van de toekomstige kasstromen onder toevoeging van een risicomarge.

D.2.2.1. Verdiscontering

Voor de verdiscontering wordt gebruik gemaakt van de risicovrije rentecurve zoals deze maandelijks door EIOPA wordt gepubliceerd en bepaald in artikel 43 en verder van de gedelegeerde verordening Solvency II (2015/35). Er wordt hierbij geen gebruik gemaakt van overgangsmatregelen zoals volatility of matching adjustment, dan wel overige overgangsmatregelen.

D.2.2.2. Best Estimate

Bovemij N.V. opereert in verschillende Lines of Businesses (LoB's), die op hoofdlijnen verdeeld worden in:

- Non-Life
- NSLT Health
- SLT Health

Voor Non-Life en NSLT Health wordt de best estimate van de voorzieningen voor te betalen schaden hoofdzakelijk gebaseerd op basis van driehoeksanalyses. Dit betekent dat de toekomstige uitloop wordt ingeschat op basis van historische uitlooppatronen, eventueel gecombineerd met verwachte schaderatio's. Dit gebeurt met gangbare deterministische methoden, zoals Chainladder, Expected Loss en Bornhuetter-Ferguson. De methodiek wordt per homogene risicogroep vastgesteld op basis van de aard van de risicogroep en beschikbare data.

De best estimate van de voorzieningen voor niet-verdiende premies voor deze LoB's wordt afgeleid op basis van inschattingen van toekomstige schade- en kostenratio's. De inschattingen van de schaderatio's zijn veelal afkomstig vanuit de bovengenoemde driehoeksanalyses.

Voor SLT Health wordt de totale best estimate in beginsel bepaald op basis van doorrekeningen op polisniveau, waarbij de verwachte baten en lasten afkomstig uit de aangegane verzekeringsverplichtingen worden vastgesteld. Er worden diverse aannames gehanteerd, bijvoorbeeld op het gebied van in- en revalidering, sterfte en schadebehandelingskosten. Deze aannames worden per homogene risicogroep vastgesteld.

D.2.2.3. Risicomarge

De risicomarge wordt onder Solvency II zodanig bepaald dat de waarde van de technische voorzieningen gelijk is aan het bedrag dat verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar verwachting zouden vragen voor de overname en de nakoming van de verzekerings- en herverzekeringsverplichtingen. Hiervoor bestaan diverse (simplificatie)methoden waarvoor de keuze gebaseerd moet worden op basis van evenredigheid met de omvang en complexiteit. Bovemij N.V. heeft ervoor gekozen om de methode te hanteren die in de Solvency II regelgeving bekend staat als simplificatiemethode 2. Hierbij vormt het aflooppatroon van de best-estimate kasstroom de basis voor de berekening van de risicomarge.

D.2.2.4. Overzicht technische voorzieningen

Overzicht technische voorzieningen (in duizenden euro's)	BW2	Herwaardering	Solvency II
Non-Life			
Bruto voorziening jaarrekening	311.036	-	-
Bruto best estimate	-	-	231.003
Risicomarge	-	-	17.334
Herverzekering	-46.535	-	-49.616
Acquisitiekosten	-24.702	-	-
Technische voorzieningen Non-Life	239.799	-41.078	198.721
NSLT Health			
Bruto voorziening jaarrekening	24.613	-	-
Bruto best estimate	-	-	22.919
Risicomarge	-	-	2.428
Herverzekering	-41	-	63
Acquisitiekosten	-778	-	-
Technische voorzieningen NSLT Health	23.794	1.616	25.410
SLT Health			
Bruto voorziening jaarrekening	68.791	-	-
Bruto best estimate	-	-	45.249
Risicomarge	-	-	4.768
Herverzekering	-8.856	-	-12.755
Acquisitiekosten	-6.328	-	-
Technische voorzieningen SLT Health	53.607	-16.345	37.262
Totaal			
Bruto voorziening jaarrekening	404.440	-	-
Bruto best estimate	-	-	299.171
Risicomarge	-	-	24.530
Herverzekering	-55.432	-	-62.308
Acquisitiekosten	-31.808	-	-
Totaal technische voorzieningen (netto)	317.200	-55.807	261.393

De technische voorzieningen zijn inclusief de verwachte winst uit toekomstige premies, voor zover deze binnen de contractsgrenzen vallen. De contractsgrenzen zijn hierbij conform guideline ELOPA-BoS-14/165 vastgesteld. De resulterende verwachte netto winst uit toekomstige premies bedraagt:

Verwachte netto winst uit toekomstige premies (in duizenden euro's)

Non-life	12.146
NSLT Health	1.342
SLT Health	9.206
Totale verwachte netto winst uit toekomstige premies	22.694

D.3. Overige schulden

D.3.1. Belastinglatentie

Belastinglatentie (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Belastinglatentie	10.011	-	22.112	32.123
Totaal belastinglatentie	10.011	-	22.112	32.123

De voorziening voor latente belastingen in de jaarrekening betreft de latente belastingverplichtingen ter zake van de bestaande fiscale waarderingsverschillen en heeft een overwegend langlopend karakter. De voorziening is bepaald op basis van het nominale belastingtarief van 25%.

De toename van de latente belastingvordering op de Solvency II balans ontstaat als gevolg van de belastingdruk over de herwaarderingen en herrubriceringen die het eigen vermogen doen toenemen.

D.3.2. Pensioenverplichting

Pensioenverplichting (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Pensioenverplichting	-	-	23.389	23.389
Totaal pensioenverplichting	-	-	23.389	23.389

Bovemij kent meerdere pensioenregelingen. Deze zijn alle ondergebracht bij pensioenverzekeraars. De verzekerde regelingen betreffen gedeeltelijk middelloonregelingen en gedeeltelijk toegezegde bijdrageregelingen. In de jaarrekening worden de jaarlijkse kosten van deze pensioenregelingen verantwoord, en worden geen aanvullende voorzieningen getroffen, zoals toegestaan in de RJ271-regelgeving.

Onder Solvency II wordt wel een pensioenvoorziening getroffen, op grond van IAS19R-regelgeving. Hierbij wordt, waar relevant, gebruik gemaakt van de 'projected unit credit'-methode, die met name gevoelig is voor wijzigingen in de contante waarde factor (2%) en de indexatieverwachting (actieven 1,4%, inactieven 1,0%). Voor Bovemij bedraagt de resulterende pensioenverplichting € 23.389.000,-.

D.3.3. Overige passiva

Overige passiva (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Schulden aan kredietinstellingen	49.410	-	-	49.410
Financiële verplichtingen anders dan aan kredietinstellingen	21.127	-	-	21.127
Overige vorderingen	31.859	-	-	31.859
Totaal overige passiva	102.396	-	-	102.396

Overige passiva worden gewaardeerd op de nominale waarde, die door Bovemij als marktwaarde beschouwd wordt.

D.4. Alternatieve waarderingsmethoden

In de bovengenoemde toelichtingen op de balansposten zijn de waarderingsmethoden uitgewerkt. Er wordt niet van alternatieve waarderingsmethoden gebruik gemaakt.

D.5. Overige materiële informatie

In de bovenstaande tekst zijn alle belangrijke aspecten van de waardering voor solvabiliteitsdoeleinden toegelicht.

E. Kapitaalbeleid

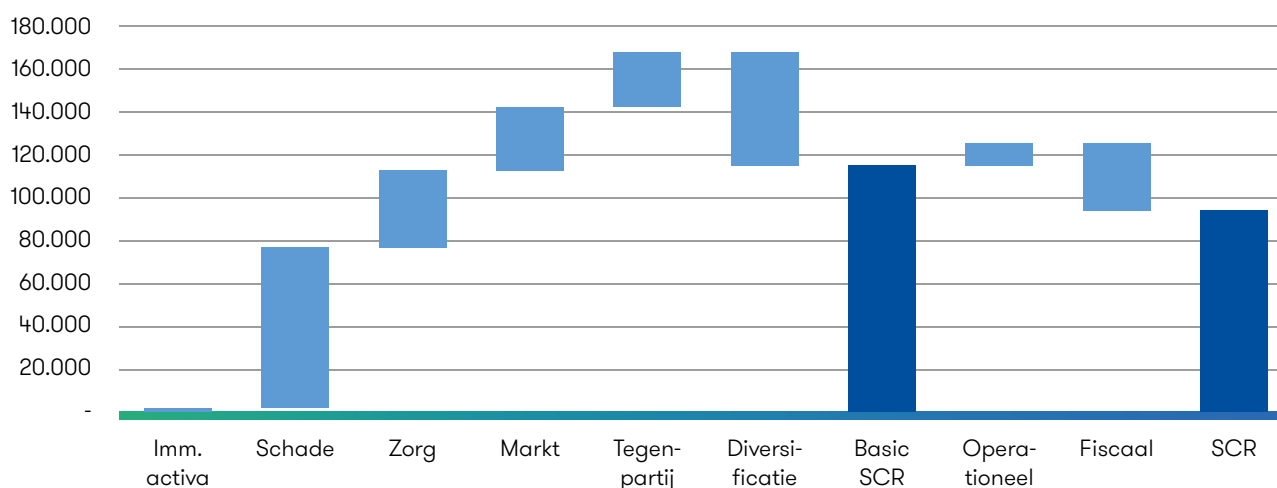
Solvabiliteit (in duizenden euro's)

	2016	2015	Ontwikkeling
Beschikbaar kapitaal	177.869	164.401	8,2%
Solvency Capital Requirement	95.362	86.920	9,7%
Solvabiliteitsratio	186,5%	189,1%	-2,6%

Ontwikkeling van de kapitaalsvereisten (in duizenden euro's)

	2016	2015	Ontwikkeling
Immateriële activa risico	1.848	-	-
Schaderisico	75.889	73.624	3,1%
Zorgrisico	36.706	35.173	4,4%
Marktrisico	29.913	25.025	19,5%
Tegenpartijrisico	25.833	21.238	21,6%
Diversificatie	-53.564	-48.762	9,8%
Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste	116.625	106.298	9,7%
Operationeel risico	10.524	9.595	9,7%
Fiscale compensatie	-31.787	-28.973	9,7%
Solvabiliteitskapitaalvereiste	95.362	86.920	9,7%
Minimumkapitaalvereiste	42.913	39.114	9,7%

Opbouw SCR per 31 december 2016

E.1. Eigen vermogen

Het statutair eigen vermogen van Bovemij bedraagt per einde 2016 € 158.965.000,-. Onder Solvency II neemt het beschikbaar eigen vermogen toe tot € 177.869.000,-. In onderstaande tabel is dit weergegeven, samen met vergelijkende cijfers per 31 december 2015.

Eigen vermogen (in duizenden euro's)	2016	2015	Ontwikkeling
Aandelenkapitaal	2.022	1.959	3,2%
Agio reserve	30.673	30.736	-0,2%
Herwaarderingsreserve	2.565	1.374	86,7%
Wettelijke reserve	1.922	2.330	-17,5%
Overige reserves	108.624	102.782	5,7%
Onverdeelde winsten	13.159	11.947	10,1%
Statutair eigen vermogen	158.965	151.128	5,2%
Herwaardering naar Solvency II grondslagen	24.314	18.307	32,8%
Voorzien dividend	-3.948	-3.584	10,2%
Totaal kernvermogen voor aanpassingen	179.331	168.851	8,1%
Aandelen gehouden door personeel	1.462	1.450	0,8%
Niet beschikbaar vermogen	1.462	1.450	0,8%
Beschikbaar eigen vermogen	177.869	164.401	8,2%

De herwaardering naar Solvency II grondslagen is reeds in hoofdstuk D nader uitgewerkt.

Om tot het totaal in aanmerking komend vermogen voor het solvabiliteitskapitaalvereiste te komen, worden de volgende posten verrekend op het statutair eigen vermogen:

- de herwaardering naar Solvency II grondslagen, zoals deze in hoofdstuk D nader is uitgewerkt;
- het voorzienbaar dividend van € 3.948.000,- over 2016 dat in boekjaar 2017 zal worden uitgekeerd;
- een niet-uitkeerbare reserve ter grootte van € 1.462.000,- in verband met de terugkoopverplichting die Bovemij heeft voor certificaten die in handen van het eigen personeel zijn; deze terugkoopverplichting geldt alleen bij uitdiensttreding.

Het beschikbaar eigen vermogen is geheel gecategoriseerd als onbegrensd Tier 1 kapitaal, en wordt derhalve volledig gebruikt voor de toetsing op naleving van de solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste.

E.2. Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste

E.2.1. Solvabiliteitskapitaalvereiste

De solvabiliteitskapitaalvereiste van Bovemij is volgens de standaardformule berekend, conform het bepaalde in hoofdstuk V van de Gedelegeerde Verordening 2015/35. In onderstaande tabel staat de solvabiliteitskapitaalvereiste op submodulenniveau.

Solvabiliteitskapitaalvereiste
 (in duizenden euro's)

Schaderisico		75.889
Premie- en reserverisico	72.128	
Onnatuurlijk vervalrisico	0	
Catastroferisico	11.664	
Diversificatie	-7.903	
Zorgisico		36.706
NSLT Health	26.836	
<i>Premie- en reserverisico</i>	26.824	
<i>Onnatuurlijk vervalrisico</i>	792	
<i>Diversificatie</i>	-780	
SLT Health	13.922	
<i>Kortlevenrisico</i>	13	
<i>Langlevenrisico</i>	470	
<i>Invalideits- en morbiditeitsrisico</i>	11.213	
<i>Onnatuurlijk vervalrisico</i>	5.999	
<i>Kostenrisico</i>	1.391	
<i>Herzieningsrisico</i>	1.386	
<i>Diversificatie</i>	-6.550	
Catastroferisico	2.600	
Diversificatie	-6.652	
Marktrisico		29.913
Renterisico	909	
Aandelenrisico	18.345	
Vastgoedrisico	11.102	
Spreadrisico	0	
Valutarisico	5.022	
Concentratierisico	701	
Diversificatie	-6.166	
Tegenpartijrisico		25.833
Tegenpartijrisico type 1	14.306	
Tegenpartijrisico type 2	13.309	
Diversificatie	-1.782	

Solvabiliteitskapitaalvereiste (vervolg)

(in duizenden euro's)

Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste		116.625
Schaderisico	75.889	
Zorgrisico	36.706	
Marktrisico	29.913	
Tegenpartijrisico	25.833	
Immateriële activa risico	1.848	
Diversificatie	-53.564	
Solvabiliteitskapitaalvereiste		95.362
Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste	116.625	
Operationeel risico	10.524	
Fiscale compensatie belastingen	-31.787	

E.2.2. Minimumkapitaalvereiste

Bovemij N.V. heeft de minimumkapitaalvereiste vastgesteld conform hoofdstuk VII van de Gedelegeerde Verordening 2015/35.

Op grond van deze verordening wordt voor zowel de non-life portefeuille (samen met NSLT Health) als voor de SLT Health portefeuille een afzonderlijke lineaire minimumkapitaalsvereiste berekend:

- voor non-life op basis van de netto premie- en schade voorzieningen en de netto geboekte premies;
- voor SLT health op basis van het totale capital-at-risk van de producten uit deze LoB.

De totale lineaire kapitaalsvereiste is gelijk aan de som van het bovenstaande, met dien verstande dat deze niet minder dan 25% en niet meer dan 45% van de solvabiliteitskapitaalvereiste bedraagt.

Voor Bovemij N.V. bedraagt de aldus vastgestelde minimumkapitaalvereiste per 2016 € 42.913.000,-.

Minimumkapitaalvereiste (in duizenden euro's)

Lineair minimumkapitaalvereiste non-life en NSLT Health	43.335
Lineair minimumkapitaalvereiste SLT Health	7.134
Totale lineair minimumkapitaalvereiste	50.469
Solvabiliteitskapitaalvereiste	95.362
Minimumkapitaalvereiste bovengrens (45% solvabiliteitskapitaalvereiste)	42.913
Minimumkapitaalvereiste ondergrens (25% solvabiliteitskapitaalvereiste)	23.840
Minimumkapitaalvereiste	42.913

E.3. Gebruik van de ondermodule aandelenrisico op basis van looptijd bij de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste

Bovemij hanteert voor de aandelenschok de volgende parameters:

- voor type 1 aandelen: 39% + asymmetrische aanpassing;
- voor type 2 aandelen: 49% + asymmetrische aanpassing.

De asymmetrische aanpassing is vastgelegd in artikel 172 van de uitvoeringsverordening en wordt maandelijks door EIOPA gepubliceerd. De asymmetrische aanpassing bedraagt +/- 1,44% per 31 december 2016.

Door toepassing van bovenstaande schok voor alle aandelen wordt in feite geen gebruik gemaakt van de overgangsmaatregel voor het aandelenrisico zoals vastgelegd in artikel 308 ter lid 13 van de Solvency II richtlijn. Op basis van DNB guidance is dit toegestaan.

E.4. Verschillen tussen de standaardformule en ieder gebruikt intern model

Bovemij maakt voor de berekening van de kapitaalsvereisten uitsluitend gebruik van de standaardformule.

E.5. Niet-naleving van het minimumkapitaalvereiste en niet-naleving van het solvabiliteitskapitaalvereiste

Bovemij heeft het gehele rapportagejaar ruimschoots voldaan aan zowel het minimumkapitaalvereiste als het solvabiliteitskapitaalvereiste. Er is daarom geen sprake van niet-naleving van deze vereisten.

E.6. Overige informatie

In de bovenstaande tekst zijn alle belangrijke aspecten van de waardering voor solvabiliteitsdoeleinden toegelicht.

Bijlage 1.

Toelichting N.V.

Schadeverzekering- Maatschappij Bovemij

In deze bijlage zijn de specifieke toelichtingen opgenomen voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij voor zover deze afwijken van de toelichting in de hoofdstukken A tot en met E.

A.2. Resultaat

A.2.1. Ontwikkeling resultaat

De nettowinst van de verzekeraar bedraagt over 2016 € 14.101.000,-. Het resultaat over 2016 is als volgt opgebouwd:

Totaal resultaat 2016 (in duizenden euro's)	Totaal resultaat	Verz. techn. resultaat	Resultaat beleggingen	Overige resultaten
Verdiende premie / overige baten	-	323.680	10.913	6
Schadelast / overige lasten	-	219.873	433	-
Bedrijfslasten	-	95.453	-	-
Resultaat voor belastingen	18.840	8.354	10.480	6
Belastingen	-4.739	-	-	-
Totaal resultaat boekjaar	14.101	-	-	-

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft in 2016 een resultaat na belastingen gerealiseerd van € 14.101.000,-. Dit is een stijging € 6.099.000,- ten opzichte van 2015. Deze stijging wordt vooral gerealiseerd door een € 9.299.000,- verbetering van het verzekeringstechnisch resultaat naar € 8.354.000,- in 2016 (2015: € -945.000,-).

Ter vergelijking is de opbouw van het resultaat over 2015 toegevoegd:

Totaal resultaat 2015 (in duizenden euro's)	Totaal resultaat	Verz. techn. resultaat	Resultaat beleggingen	Overige resultaten
Verdiende premie / overige baten	-	295.229	12.739	-
Schadelast / overige lasten	-	205.288	651	592
Bedrijfslasten	-	90.886	-	-
Resultaat voor belastingen	10.551	-945	12.088	-592
Belastingen	-2.549	-	-	-
Totaal resultaat boekjaar	8.002	-	-	-

Voor een nadere toelichting op deze resultaten en de daarbij toegepaste waarderingsgrondslagen verwijzen we u naar de jaarrekening over 2016.

A.2.2. Resultaat uit verzekeringsactiviteiten

De resultaten uit verzekeringsactiviteiten zijn naar branches als volgt samengesteld:

Totaal resultaat 2016 (in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte	Motorrijtuigen aansprakelijkheid	Casco	Brand en andere schade	Overige branches	Totaal
Verdiende premie	87.945	77.088	122.701	16.318	19.628	323.680
Schadelast	59.601	58.128	77.517	13.579	11.048	219.873
Bedrijfslasten	22.211	19.544	41.609	6.059	6.030	95.453
Technisch resultaat	6.133	-584	3.575	-3.320	2.550	8.354

Ter vergelijking de samenstelling van de resultaten uit verzekeringsactiviteiten over 2015:

Totaal resultaat 2016 (in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte	Motorrijtuigen aansprakelijkheid	Casco	Brand en andere schade	Overige branches	Totaal
Verdiende premie	79.766	66.010	113.280	15.842	20.331	295.229
Schadelast	49.391	59.774	75.138	11.114	9.871	205.288
Bedrijfslasten	25.534	35.535	19.060	5.734	7.023	90.886
Technisch resultaat	6.841	-29.299	19.082	-1.006	3.437	-945

Voor een nadere toelichting op deze resultaten en de daarbij toegepaste waarderingsgrondslagen verwijzen we u naar de jaarrekening over 2016.

A.3. Beleggingsresultaat

De resultaten uit beleggingsactiviteiten over 2016 zijn als volgt samengesteld:

Totaal resultaat 2016 (in duizenden euro's)	Dividend	Huur	Rente	Waarde- mutatie (resultaat)	Waarde- mutatie (vermogen)	Totaal
Aandelen	-	-	-	119	-	119
Beleggingsfondsen	930	-	-	17	5.984	6.931
Hypotheken en leningen	-	-	886	-	-	886
Vastgoed	-	1.506	-	-	1.588	3.094
Overige beleggingen	-	-	-	-	-117	-117
Opbrengsten	930	1.506	886	136	7.455	10.913
Beleggingslasten	-	-	-	-	-	433
Beleggingsresultaat	-	-	-	-	-	10.480

A.4. Resultaten uit overige activiteiten

Niet-verzekeringsactiviteiten vinden met name plaats binnen andere ondernemingen binnen Bovemij N.V. Het resultaat uit overige activiteiten van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij over 2016 bedraagt € 6.000,-.

D. Waardering voor solvabiliteits- doeleinden

Solvency II balans

De waarderingsgrondslagen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij zijn identiek aan die van Bovemij N.V., zoals beschreven in hoofdstuk D van dit rapport. De financiële positie van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij op Solvency II grondslagen is samengevat als volgt:

Activa (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Overlopende acquisitiekosten	31.808	-31.808	-	-
Beleggingen				
Beleggingsfondsen	101.520	-	-	101.520
Derivaten	8.634	-	-	8.634
Leningen en hypotheke	55.494	-	-	55.494
Vastgoed en materiële vaste activa	49.742	-	-	49.742
Aandelen	-	-	-	-
Overige beleggingen	2.250	-	-	2.250
Totaal beleggingen	217.640	-	-	217.640
Vorderingen				
Directe verzekering	27.800	-	-	27.800
Herverzekerders	4.149	-	-	4.149
Aandeel herverzekerders in technische voorzieningen	55.432	-	6.876	62.308
Vorderingen op groepsmaatschappijen	137.864	-	-	137.864
Overige vorderingen	31.251	-	-	31.251
Totaal vorderingen	256.496	-	6.876	263.372
Overige activa				
Liquide middelen	86.754	-	-	86.754
Latente belastingvordering	-	-	12.254	12.254
Totaal overige activa	86.754	-	12.254	99.008
Totaal activa	592.698	-31.808	19.130	580.020

Passiva (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Technische voorzieningen	404.440	-31.808	-48.931	323.701
Belastinglatentie	11.005	-	22.113	33.118
Pensioenverplichting	-	-	16.372	16.372
Overige passiva				
Financiële verplichtingen anders dan aan kredietinstellingen	1.022	-	-	1.022
Overige vorderingen	31.100	-	-	31.100
Totaal overige passiva	32.122	-	-	32.122
Totaal passiva	447.567	-31.808	-10.446	405.313
Activa boven passiva	145.131	-	29.576	174.707

D.1. Activa

D.1.1. Overlopende acquisitiekosten

Overlopende acquisitiekosten (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Overlopende acquisitiekosten	31.808	-31.808	-	-
Totaal Overlopende acquisitiekosten	31.808	-31.808	-	-

In de jaarrekening worden aan de looptijd van de verzekering toegerekende acquisitiekosten (provisies) gepresenteerd als afslag op de technische voorziening. Op de Solvency II balans naar statutaire (BW2) grondslagen worden deze separaat opgenomen op de activa zijde van de balans. Naar Solvency II grondslagen worden de overlopende acquisitiekosten in mindering gebracht op de technische voorzieningen.

D.1.2. Beleggingen

Beleggingen (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Beleggingsfondsen	101.520	-	-	101.520
Derivaten	8.634	-	-	8.634
Leningen en hypotheke	55.494	-	-	55.494
Vastgoed en materiële vaste activa	49.742	-	-	49.742
Aandelen	-	-	-	-
Overige beleggingen	2.250	-	-	2.250
Totaal beleggingen	217.640	-	-	217.640

Beleggingen worden in de jaarrekening gewaardeerd tegen actuele waarde. Deze waarderingsmethode is in overeenstemming met de Solvency II grondslagen.

D.1.3. Vorderingen

Vorderingen (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Directe verzekering	27.800	-	-	27.800
Herverzekeraars	4.149	-	-	4.149
Aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen	55.432	-	6.876	62.308
Vorderingen op groepsmaatschappijen	137.864	-	-	137.864
Overige vorderingen	31.251	-	-	31.251
Totaal vorderingen	256.496	-	6.876	263.372

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Het aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen is naar Solvency II grondslagen geherwaardeerd naar de verwachte toekomstige kasstromen uit herverzekeringsovereenkomsten.

D.1.4. Overige activa

Overige activa (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Liquide middelen	86.754	-	-	86.754
Latente belastingvordering	-	-	12.254	12.254
Totaal overige activa	86.754	-	12.254	99.008

Liquide middelen worden zowel naar BW2 gewaardeerd op nominale waarde. De Solvency II waardering is identiek aan de BW2 waardering.

De latente belastingvordering naar Solvency II grondslagen ontstaat door het belastingeffect over de herwaarderingen die een negatief effect hebben op het vermogen.

D.3. Overige schulden

D.3.1. Belastinglatentie

Belastinglatentie (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Belastinglatentie	11.005	-	22.113	33.118
Totaal belastinglatentie	11.005	-	22.113	33.118

De voorziening voor latente belastingen in de jaarrekening betreft de latente belastingverplichtingen ter zake van de bestaande fiscale waarderingsverschillen en heeft een overwegend langlopend karakter. De voorziening is bepaald op basis van het nominale belastingtarief van 25%.

De toename van de latente belastingvordering op de Solvency II balans ontstaat als gevolg van de belastingdruk over de herwaarderingen en herrubriceringen die het eigen vermogen doen toenemen.

D.3.2. Pensioenverplichting

Pensioenverplichting (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Pensioenverplichting	-	-	16.372	16.372
Totaal pensioenverplichting	-	-	16.372	16.372

D.3.3. Overige passiva

Overige passiva (in duizenden euro's)	BW2	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II
Financiële verplichtingen anders dan aan kredietinstellingen	1.022	-	-	1.022
Overige vorderingen	31.100	-	-	31.100
Totaal overige passiva	32.122	-	-	32.122

Overige passiva worden gewaardeerd op de nominale waarde, die door Bovemij als marktwaarde beschouwd wordt.

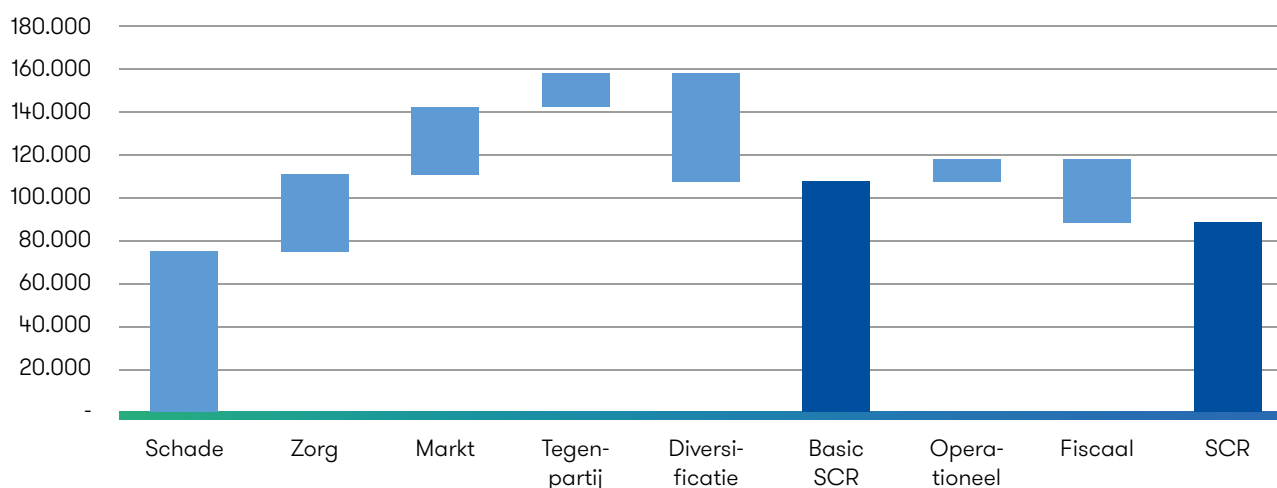

E. Kapitaalbeleid

Solvabiliteit (in duizenden euro's)	2016	2015	Ontwikkeling
Beschikbaar kapitaal	169.298	157.413	7,5%
Solvency Capital Requirement	89.817	84.806	5,9%
Solvabiliteitsratio	188,5%	185,6%	2,9%

Ontwikkeling van de kapitaalsvereisten (in duizenden euro's)	2016	2015	Ontwikkeling
Schaderisico	75.889	73.624	3,1%
Zorgrisico	36.706	35.173	4,4%
Marktrisico	31.796	26.467	20,1%
Tegenpartijrisico	16.041	15.876	1,0%
Diversificatie	-51.200	-47.660	7,4%
Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste	109.232	103.480	5,6%
Operationeel risico	10.524	9.595	9,7%
Fiscale compensatie	-29.939	-28.269	5,9%
Solvabiliteitskapitaalvereiste	89.817	84.806	5,9%
Minimumkapitaalvereiste	40.418	38.163	5,9%

Opbouw SCR per 31 december 2016

E.1. Eigen vermogen

Het statutair eigen vermogen van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij bedraagt per einde 2016 € 145.131.000,-. Onder Solvency II neemt het beschikbaar eigen vermogen toe tot € 169.298.000,-. In onderstaande tabel is dit weergegeven, samen met vergelijkende cijfers van rapportagejaar 2015.

Eigen vermogen (in duizenden euro's)	2016	2015	Ontwikkeling
Aandelenkapitaal	2.500	2.500	0,0%
Overige reserves	128.530	125.940	2,1%
Onverdeelde winsten	14.101	8.002	76,2%
Statutair eigen vermogen	145.131	136.442	6,4%
Herwaardering naar Solvency II grondslagen	29.576	26.005	13,7%
Voorzien dividend	-3.947	-3.584	10,1%
Totaal kernvermogen voor aanpassingen	170.760	158.863	7,5%
Aandelen gehouden door personeel	1.462	1.450	0,8%
Niet beschikbaar vermogen	1.462	1.450	0,8%
Beschikbaar eigen vermogen	169.298	157.413	7,5%

De herwaardering naar Solvency II grondslagen is reeds in hoofdstuk D nader uitgewerkt.

Om tot het totaal in aanmerking komend vermogen voor het solvabiliteitskapitaalvereiste te komen, worden de volgende posten verrekend op het statutair eigen vermogen:

- de herwaardering naar Solvency II grondslagen, zoals deze in hoofdstuk D nader is uitgewerkt;
- het voorzienbaar dividend van € 3.947.000,- over 2016 dat in boekjaar 2017 zal worden uitgekeerd;
- een niet-uitkeerbare reserve ter grootte van € 1.462.000,- in verband met de terugkoopverplichting die Bovemij heeft voor certificaten die in handen van het eigen personeel zijn; deze terugkoopverplichting geldt alleen bij uitdiensttreding.

Het beschikbaar eigen vermogen is geheel gecategoriseerd als onbegrensd Tier 1 kapitaal, en wordt derhalve volledig gebruikt voor de toetsing op naleving van de solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste.

E.2. Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste

E.2.1. Solvabiliteitskapitaalvereiste

De solvabiliteitskapitaalvereiste van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij is volgens de standaardformule berekend, conform het bepaalde in hoofdstuk V van de Gedelegeerde Verordening 2015/35. In onderstaande tabel staat de solvabiliteitskapitaalvereiste op submodulenniveau.

Solvabiliteitskapitaalvereiste

(in duizenden euro's)

Schaderisico		75.889
Premie- en reserverisico	72.128	
Onnatuurlijk vervalrisico	0	
Catastroferisico	11.664	
Diversificatie	-7.903	
Zorgisico		36.706
NSLT Health	26.836	
<i>Premie- en reserverisico</i>	26.824	
<i>Onnatuurlijk vervalrisico</i>	792	
<i>Diversificatie</i>	-780	
SLT Health	13.922	
<i>Kortlevenrisico</i>	13	
<i>Langlevenrisico</i>	470	
<i>Invalideits- en morbiditeitsrisico</i>	11.213	
<i>Onnatuurlijk vervalrisico</i>	5.999	
<i>Kostenrisico</i>	1.391	
<i>Herzieningsrisico</i>	1.386	
<i>Diversificatie</i>	-6.550	
Catastroferisico	2.600	
Diversificatie	-6.652	
Marktrisico		31.796
Renterisico	1.008	
Aandelenrisico	18.351	
Vastgoedrisico	11.102	
Spreadrisico	1.182	
Valutarisico	5.022	
Concentratierisico	7.860	
Diversificatie	-12.729	
Tegenpartijrisico		16.041
Tegenpartijrisico type 1	12.611	
Tegenpartijrisico type 2	4.244	
Diversificatie	-814	

Solvabiliteitskapitaalvereiste (vervolg)

(in duizenden euro's)

Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste		109.232
Schaderisico	75.889	
Zorgrisico	36.706	
Marktrisico	31.796	
Tegenpartijrisico	16.041	
Immateriële activa risico	0	
Diversificatie	-51.200	
Solvabiliteitskapitaalvereiste		89.817
Kernsolvabiliteitskapitaalvereiste	109.232	
Operationeel risico	10.524	
Fiscale compensatie belastingen	-29.939	

E.2.2. Minimumkapitaalvereiste

N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij heeft de minimumkapitaalvereiste vastgesteld conform hoofdstuk VII van de Gedelegeerde Verordening 2015/35.

Op grond van deze verordening wordt voor zowel de non-life portefeuille (samen met NSLT Health) als voor de SLT Health portefeuille een afzonderlijke lineaire minimumkapitaalvereiste berekend:

- voor non-life op basis van de netto premie- en schade voorzieningen en de netto geboekte premies;
- voor SLT health op basis van het totale capital-at-risk van de producten uit deze LoB.

De totale lineaire kapitaalvereiste is gelijk aan de som van het bovenstaande, met dien verstande dat deze niet minder dan 25% en niet meer dan 45% van de solvabiliteitskapitaalvereiste bedraagt. Voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij bedraagt de aldus vastgestelde minimumkapitaalvereiste € 40.418.000,-.

Minimumkapitaalvereiste (in duizenden euro's)

Lineair minimumkapitaalvereiste non-life en NSLT Health		43.335
Lineair minimumkapitaalvereiste SLT Health		7.134
Totale lineair minimumkapitaalvereiste		50.469
Solvabiliteitskapitaalvereiste		89.817
Minimumkapitaalvereiste bovengrens (45% solvabiliteitskapitaalvereiste)		40.418
Minimumkapitaalvereiste ondergrens (25% solvabiliteitskapitaalvereiste)		22.454
Minimumkapitaalvereiste		40.418

Postbus 7110

6503 GP Nijmegen

Telefoon: (024) 366 66 66

Vergunningsnummer 12000483

www.bovemij.nl

